

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤ.ΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΙΤΗΡΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

Ἡ μελέτη τῶν οικονομικῶν τάσεων, τὰς ὁποίας παριστᾷ ἐν τῇ Ἐπικρατείᾳ ἡ εἰσαγωγή τῶν δημητριακῶν καρπῶν, κέκτηται εἰς ὕψιστον βαθμὸν τὸ διαφέρον. Πρόκειται περὶ τῆς ὑλικῆς ὑπάρξεως τοῦ Λαοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν βεβαίως δὲν ἐγράφη τὸ εὐαγγελικὸν «οὐκ ἐπ' ἄρτων ζήσεται υἱὸς ἀνθρώπου», διότι ἐὰν λείψωσιν οἱ ἄρτοφάγοι, θὰ ἔλθωσιν οἱ βαλανοφάγοι καὶ μετ' αὐτῶν οἱ χρόνοι τῶν ἀραιοτάτων πληθυσμῶν, ἐναντίον δηλ. τῆς θελήσεως τοῦ εἰπόντος «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης».

Κατὰ τοῦτο πρῶτος κανὼν εἶναι ἡ αὐξήσις τοῦ ἀνθρωπίνου πληθυσμοῦ ἀναλόγως τῆς αὐξήσεως τῶν μέσων τῆς ζωῆς. Πόθεν ἔρχονται ταῦτα, ἐκ τῆς ἡμεδαπῆς ἢ τῆς ἀλλοδαπῆς, εἶναι δευτερεῦον ζήτημα. Ὅσον ἡ προμήθεια τοῦ ἄρτου εἶναι εὐκολωτέρα, τόσο τὸ δένδρον τῆς οἰκογενείας εἶναι γονιμώτερον, καὶ τὰνάπαλιν. Δὲν λείπουσιν αἱ μᾶλλον πρόσφατοι καὶ αὐθεντικαὶ ἀποδείξεις. Τοιουτοτρόπως προξενεῖ ἐντύπωσιν ἡ εὐρωστία μεθ' ἧς ἀναπτύσσεται ὁ Ἀγγλικὸς πληθυσμὸς. Καὶ βεβαίως μὲν τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι πόρισμα διαφορῶν κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν ὄρων, ἐν τούτοις ἰδοῦ πῶς μεθερμηνεύεται διὰ τῆς γλώσσης τῶν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν εἰσαχθέντων ἐν Ἀγγλίᾳ δημητριακῶν καρπῶν :

ΕΤΟΣ 4—ΦΥΛ. 39—ΜΑΙΟΣ 1876.

Έτη	Ἀξία εἰς λίρ. στ.	Έτη	Ἀξία εἰς λίρ. στ.
1865	20,725,483	1870	34,170,224
1866	30,049,635	1871	42,691,464
1867	41,368,349	1872	51,228,816
1868	39,432,624	1873	51,737,811
1869	37,351,089	1874	51,070,202

Ἐὰν ὑπολογίσωμεν μόνον τὰ ἑκατομμύρια ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν, ἐνῶ κατὰ τὴν πρώτην πενταετίαν εἰσῆχθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ δημητριακοὶ καρποὶ ἀξίας 167 ἑκατ. λίρ. στ., κατὰ τὴν δευτέραν πενταετίαν προεβιάσθη ἡ εἰσαγωγή αὐτῶν εἰς 229 ἑκατομ. λίρ. στ. δηλαδή ἐπὶ πλεόν κατὰ 62 ὅλα ἑκατομμύρια.

Ἡ ἀντίστοιχος Ἑλληνικὴ πρακτικὴ ἠκολούθησεν τὴν ἐπομένην ἀνάπτυξιν :

Έτη	Ἀξία εἰς δραχ.	Έτη	Ἀξία εἰς δραχ.
1864	7,026,277	1869	14,106,585
1865	15,874,909	1870	18,071,985
1866	20,528,608	1871	25,429,930
1867	16,077,672	1872	26,665,995
1868	12,411,138	1873	22,413,317

Ἐὰν ὑπολογίσωμεν μόνον τὰ ἑκατομμύρια, οἱ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν πρώτην πενταετίαν εἰσαχθέντες δημητριακοὶ καρποὶ ὑπολογίζονται εἰς 70 ἑκατομ. δραχμῶν, ἐνῶ κατὰ τὴν δευτέραν πενταετίαν ἡ εἰσαγωγή ἀναβιάζεται εἰς 105 ἑκατομ. δραχ. Βεβαίως ἡ προσθήκη 35 ὄλων ἑκατομμυρίων κέκτηται ἰδιαιτέραν σημασίαν, συγκρινομένη μάλιστα πρὸς τὴν ἐκτεθείσαν ἐν Ἀγγλίᾳ αὐξήσιν τῆς εἰσαγωγῆς τῶν δημητριακῶν καρπῶν, τηρουμένης, ὡς εἰκόσ, τῆς ἀναλογίας τῶν ἑκατέρωθεν πληθυσμῶν.

Ἡ τοιαύτη ἀνάπτυξις τῆς εἰσαγωγῆς τῶν δημητριακῶν καρπῶν εἶναι βεβαίως πόρισμα τῶν σχετικῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Ἐπρεπεν αὐταὶ νὰ θεραπεύωνται ἐκ τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, ἢ ἀσχολουμένη αὐτὴ εἰς ἄλλους

παραγωγικοὺς κλάδους εὐρίσκει συμφερωτέραν τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων τούτων πρὸς τὸ ἔξωθεν εἰσκομιζόμενα σιτηρᾶ, — εἶναι ζήτημα πρακτικόν, τὸ ὁποῖον τὰ ἔθνη λύουσι πάντοτε κατὰ τὰς ἐνεστῶσας οικονομικὰς ιδέας καὶ δυνάμεις αὐτῶν. Τὸ ἀκριβὲς εἶναι, ὅτι ἡ εἰς δημητριακοὺς καρποὺς Ἑλληνικὴ εἰσαγωγή ἀπὸ 7 ἑκατομ. δρ. τῷ 1864 ἀνέβη μετὰ τοῦ τριπλασίου καὶ τετραπλασίου κατὰ τὰ ἔτη 1871—1873. Παρακολουθοῦντες δὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο κατὰ τοὺς τελευταίους ἑπτὰ μῆνας, παρατηροῦμεν ἐκ τῶν σχετικῶν δημοσιεύσεων τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ὅτι παριστῶσι τὴν ἐπομένην ἐπιτοῦ ὄλου ἀνάπτυξιν :

Αὐγούστος 1875	δρ. 1,521,286	Δεκέμβριος 1875	δρ. 3,690,962
Σεπτέμβριος »	» 1,531,716	Ἰανουάριος 1876	» 1,657,611
Ὀκτώβριος »	» 1,748,835	Φεβρουάριος »	» 1,711,339
Νοέμβριος »	» 1,382,050		

Μετὰ τῶν κυριωτάτων αἰτίων τοῦ μεγάλου προβήσμου τῆς εἰς δημοκρατικοὺς καρποὺς ἀπὸ τοῦ 1865 Ἑλληνικῆς εἰσαγωγῆς διακρίνεται ἡ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ προσθήκη τοῦ πρώην Ἰονίου Κράτους. Ὡς γνωστὸν ἡ Ἐπτάνησος μόλις παράγει τὸ $\frac{1}{4}$ τῶν ἀναγκαίων εἰς συντήρησιν τῶν κατοίκων τῆς δημητριακῶν καρπῶν, ἐνῶ ἀπ' ἕτερον, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1870 ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀποτελεῖ $\frac{1}{4}$ σχεδὸν ἑκατομμυρίου, τοῦ ὁποῖου κατὰ συνέπειαν ἡ εἰς τροφὴν συντήρησις ἐξαρτᾶται, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν σιτηρῶν ἐμπορίου.

Ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι ἡ μετατροπὴ μεγάλης ἐν Ἑλλάδι ἐκτάσεως γαιῶν ἀπὸ τῆς καλλιέργειας δημητριακῶν καρπῶν εἰς παντὸς εἶδους φυτείας. Ἀπὸ τοῦ 1864 γαῖαι περὶ τὰς 40 χιλ. στρεμμάτων ἐφύτευθησαν. Μόνη δὲ ἡ ἐπαρχία τῆς Ἡλείας κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη 1872—75 ἐφύτευσεν 12—15 χιλ. στρεμμάτων γῆς.

Ἡ διεύθυνσις αὕτη τῆς παρ' ἡμῖν καλλιέργειας ἐπηρεάζεται οὐσιωδῶς ἐκ τῶν ἐπικρατούντων κλιματικῶν ὄρων. Ἐνεκεν τῆς προϊούσης καταστροφῆς τῶν δασῶν καὶ τῆς περὶ τὰ ὕδατα ἐπαισθητῆς ἐλαττώσεως, τὸ Ἑλληνικὸν ἔαρ εἶναι πολὺ θερμὸν καὶ ξηρὸν, εἰς βαθμὸν μάλιστα ὅστις, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ἀντιστρατεύεται πρὸς τὴν κατὰ καιρὸν ὠρίμανσιν τῶν δημητριακῶν καρπῶν. Δὲν συμβάλλει ὀλίγον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ ἐνεστῶσα κατάστασις τῆς ψιλῆς ἐν Ἑλλάδι γεωργίας, ἔνεκεν τῆς ὁποίας ἡ καλλιέργεια τῶν φυτειῶν ἀποβαίνει πολλῶ ἐπικερδιστέρα. Καὶ ἡ νομοθεσία, μάλιστα δὲ ἡ φορολογικὴ, εἶναι κατὰ μέγιστον μέρος ὑπεύθυνη. Ἀφ' ἐτέρου δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν τὴν φυσικὴν διαρρύθμισιν τῆς Ἑλληνικῆς χώρας, τῆς ὁποίας ἡ ποικιλία συμβιβάζεται πλεότερον πρὸς τὴν καλλιέργειαν προυνομιούχων, οὕτως εἰπεῖν, φυτῶν, ἀπέναντι τῆς μονοτονίας, τὴν ὁποίαν παριστῶσιν αἱ δημητριακοὺς ἰδίως καρποὺς σπειρόμεναι ἀπέραντοι τῆς ψυχρότερας ζώνης πεδιάδες.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐξωτερικὸν εἰς δημητριακοὺς καρποὺς ρεῦμα (ὄπερ, παρατηρητέον, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ ὅλῳ εἰσαγωγικῷ ἡμῶν ἐμπορίῳ), δύναται τοῦτο νὰ μελετηθῆ ἐκ τῆς ἐπόψεως τῶν εἰδῶν καὶ ἐκ τῆς ἐπόψεως τῶν ἐξ ὧν προέρχεται τόπων. Τοιοῦτοτρόπως ὁ μὲν εἰσχομισθεὶς σίτος κατὰ τὸ 1872 ὑπελογίσθη εἰς ἀξίαν δρ. 23754235 καὶ κατὰ τὸ 1873 εἰς δρ. 20362033· ἡ δὲ κριθὴ τῷ 1872 εἰς δρ. 803018 καὶ τῷ 1873 εἰς δρ. 347432, ὁ δὲ ἀραβόσιτος τῷ 1872 εἰς δρ. 1841488 καὶ τῷ 1873 εἰς δρ. 1450795, οἱ δὲ λοιποὶ δημητριακοὶ καρποὶ τῷ 1872 εἰς δρ. 267204 καὶ τῷ 1873 εἰς δρ. 254057. Ἡ ἔξοχος λοιπὸν σημασία τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ σίτου ἀνωτέρα πάσης πρὸς τὰ λοιπὰ εἶδη συγκρίσεως.

Ἐκ τῆς ἐπόψεως δὲ τῶν χωρῶν αἵτινες ἀποστέλουσιν ἡμῖν τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς των, πρωτεύουσιν θέσιν

ἐπὶ μὲν τῶν σίτων κατέχει ἡ Ῥωσσία (14818740 δραχμᾶς τῷ 1872 καὶ 10455514 τῷ 1873), ἐπομένης τῆς Τουρκίας (6563816 δρ. τῷ 1872 καὶ 7812045 τῷ 1873) καὶ τῆς Ρουμανίας (2353043 δρ. τῷ 1872 καὶ 2068303 τῷ 1873)· ἡ ἐκ τῶν λοιπῶν ἐπικρατειῶν εἰσαγωγὴ ἐντελῶς ἀσήμαντος. Ἐπὶ δὲ τῆς κριθῆς τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Τουρκία (692973 δρ. τῷ 1872 καὶ 219310 τῷ 1873), ἐπομένης τῆς Ρουμανίας (404580 δρ. τῷ 1872 καὶ 79584 τῷ 1873) καὶ τῆς Ῥωσσίας (3090 δρ. τῷ 1872 καὶ 48417 τῷ 1873)· ἀσήμαντοι ποσότητες ἐκ τῆς Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀραβοσίτου προηγεῖται ἡ Ρουμανία (981270 δρ. τῷ 1872 καὶ 951740 τῷ 1873), ἔπειτα ἡ Τουρκία (793194 δρ. τῷ 1872 καὶ 439808 τῷ 1873) καὶ ἡ Αὐστρία (12890 δρ. τῷ 1872 καὶ 51225 τῷ 1873). ἡ ἐκ τῶν λοιπῶν ἐπικρατειῶν εἰσαγωγὴ τοῦ ἀραβοσίτου μικρᾶς σημασίας. Ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν δημητριακῶν καρπῶν συλλήβδην προίσταται ἡ ἐκ Τουρκίας εἰσαγωγὴ (261181 δρ. τῷ 1872 καὶ 177970 τῷ 1873)· ἡ ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐπικρατειῶν οὐσιωδῶς μικρά.

Τοιαύτη εἶναι ἡ εἰσαγωγικὴ ἔννοια τῶν ἐφοδίων τῆς πρώτης ἀνάγκης τῶν λαῶν. Καὶ ἀρκοῦσι τὰ ἐκτεθέντα ἵνα ἐξηγήσωσι τοὺς ἐπὶ τοῦ προκειμένου σπουδαιστάτου θέματος τῆς ἐθνικῆς ὑπάρξεως ὑφισταμένους διεθνεῖς μεταξὺ τῆς ἡμεδαπῆς καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς οικονομικοὺς συνδέσμους, τῶν ὁποίων ἡ περαιτέρω ἀρμονικὴ ἀνάπτυξις ἀνάγεται εἰς τὴν οἰκονομικὴν τῆς Ἀνατολῆς πολιτικὴν, ὅταν αὕτη δείξῃ τὴν σεβασμίαν αὐτῆς σημαίαν, καταπτοῦσα διὰ τοῦ μεγαλείου καὶ τῶν περιπετειῶν τῆς τὰς πέριξ τῶν ἀμφιβόλων νῦν τυχῶν αὐτῆς ματαιοπονοῦντας τῆς ἐποχῆς νάνους.

ΑΤΤΙΚΟΝ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ.

"Αλλων λαῶν, πρὸ τῶν Ἑλλήνων ἀκμασάντων, ἱστορίαν καὶ δίκαιον μεταλλικὸν δὲν γνωρίζομεν, οὐδὲ τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν, ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων· ἀλλὰ καὶ αἱ περὶ τούτων εἰδήσεις εἶναι τῆδε κακῆσε διεσπαρμέναι, μὴ διασωθέντων τῶν συγγραμμάτων τῶν ἰδίᾳ περὶ μεταλλικῶν πραγματευομένων.

Εὐθύς δ' ἐν ἀρχῇ εἶναι ἐξεταστὸν τὸ ἐξῆς: Τὸ ἐπὶ τῶν μεταλλείων δικαίωμα τοῦ κατόχου παρ' Ἀθηναίοις ὅποιον τι ἦτο; Τίς ὁ κύριος τῶν μεταλλείων ἢ πολιτεία ἢ ὁ ιδιώτης;

Ἡ πολιτεία ἦτο κυρία τῶν μεταλλείων οὐχὶ ὁ ιδιώτης, ὁ κάτοχος. Εἰς τοῦτον ἢ πολιτεία παρεχώρει τὴν χρῆσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ χρῆσις αὐτὴ ἦτο διηνεκῆς, ἦτοι τὸ ὑπὸ τῆς πολιτείας εἰς τὸν ιδιώτην παρεχόμενον δικαίωμα ἦτο πραγματικόν, μεταβιβάσιμον εἰς ἄλλους διὰ συναλλαγῆς, καὶ κληρονομικῶς.

Περὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἰδιοκτησίας ἐν γένει ἐκ τῆς ἱστορίας προκύπτουσι τὰ ἐξῆς: Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνατολικοῖς λαοῖς, ὡς καὶ παρ' Ἑλλησι καὶ Ῥωμαίοις, ἡ ἰδιοκτησία ἐν ἀρχῇ εἶχε χαρακτῆρα θεοκρατικόν. Ἡ χώρα ἦτο ἰδιοκτησία τοῦ Θεοῦ, τῷ ιδιώτῃ δὲ μόνον ἢ χρῆσις αὐτῆς ἐπετρέπετο. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, ὅτε ἡ συμβίωσις τῶν ἀνθρώπων, ἦτο συμβίωσις οἰκογενειακῆ, ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ἦτο ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ, καὶ οὗτος διήρει τὴν χρῆσιν τῶν κτημάτων καὶ τοὺς καρποὺς αὐτῶν εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. Ὅτε δὲ βραδύτερον τὰ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ ἀνετέθησαν εἰδικῶς εἰς τινὰ φυλὴν, ἢ φυλὴ αὕτη κατέστη τοῦ Θεοῦ ἀντιπρόσωπος, καὶ κάτοχος ἀπολύτου ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας δικαίω-

ματος. Ἀλλὰ καὶ ἡ φυλὴ αὕτη βραδύτερον ὑπεχώρησεν εἰς τὴν φυσικὴν δύναμιν. Ἡ πολεμικὴ τάξις ἕνεκα πολέμων βεβαίως πρὸς ὁμόρους λαοὺς ὑπερίσχυσε, καὶ ἀρχηγὸς αὐτῆς (τύραννος ἢ βασιλεὺς) ἦτον ὁ ἐλέω καὶ δικαίωσιν θεῖω ἀπόλυτος ἐξουσιαστὴς καὶ κυρίαρχος πάντων τῶν πραγμάτων. Ὅτε δὲ τέλος κατὰ μικρὸν, ἀναπτυσσομένων τῶν ἀνθρώπων, μετέπεσαν τὰ πολιτεύματα ἀπὸ τῆς τυραννίας εἰς δημοκρατίαν, ἀνεπτύχθη μὲν καὶ ἀνεδείχθη μᾶλλον ἢ ἰδιωτικὴ ἰδιοκτησία καὶ προσέλαβε χαρακτῆρα κάπως ἀτομικὸν καὶ ἰδιωτικόν, ἀλλ' οὐχ ἦτον ἀντὶ τοῦ θεοκρατικοῦ ἀνέκυψεν ὁ δημόσιος τῆς ἰδιοκτησίας χαρακτῆρ. Τὰ κτήματα κατεῖχοντο ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν, καὶ ἦσαν ἀμέσως χρήσιμα πρὸς σκοποὺς δημοσίους. Ἐκ τούτου βλέπομεν, οἷον ἐν Ἀθήναις, ὅτι αἱ λειτουργίαι μὲν ἐν εἰρήνῃ, αἱ εἰσφοραὶ δὲ καὶ τριηραρχίαι ἐν πολέμῳ τὴν ἰδιοκτησίαν τὴν ἀκίνητον ἐβάρυνον. Τὰ μεταλλεῖα ὅμως ἰδίᾳ φαίνεται, ὅτι εἰς τὴν ἄμεσον ἑαυτῆς κυριότητα εἶχεν ἐν Ἀθήναις ἢ πολιτεία, διατιθεῖσα, δι' αὐτὰ, ἐλάμβανεν ἄμεσον φόρον.

Ὁ σοφὸς Βοίχιος (Boeckh) ἐξετάζων τὸ ζήτημα τῆς κυριότητος τῶν μεταλλείων, καταφεύγει εἰς τὴν φορολογίαν τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας· ἐφ' ὅσον, λέγει, αἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν αὐτόνομοι, ἄμεσος φορολογία δὲν ἐβάρυνε τὰ ἀκίνητα, οὔτε ἐπὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν οὔτε ἐπὶ τῆς παραγωγῆς· ὑποχρέωσις μόνον ἐπὶ τῆς ἀκινήτου περιουσίας (οὐσία φανερά) πρὸς λειτουργίας ἐν εἰρήνῃ, καὶ πρὸς τριηραρχίας καὶ εἰσφοράς ἐν πολέμῳ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπεβάλλετο. Ἀντίστροφος ὅμως ἦτον ἡ σχέσις τῆς φορολογίας τῶν μεταλλείων. Ὁ κάτοχος αὐτῶν κατέβαλλεν ἐτησίως εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον φόρον δι' αὐτὰ 24 ἐπὶ τοῖς 100 ἐκ τῆς ἀκαθάρστου παραγωγῆς (τὴν εἰκοστὴν τετάρτην τοῦ καινοῦ μετάλλου κατὰ τὸν Σουῖδαν), οὐδέποτε ὅμως ἦτο ὑπόχρεος ὁ τῶν μεταλλείων κάτοχος τούτων ἕνεκεν εἰς τριηραρχίας λειτουργίας καὶ εἰσφοράς. Ἐν τῷ πρὸς

Φαίνιππον λόγῳ τῶ εἰς τὸν Δημοσθένην ἀποδιδόμενοι οἱ ἀντιδιδόντες ἀλλήλοις προσώμνυον ὡς ἐξῆς: «Ἀποφανῶ τὴν οὐσίαν τὴν ἑμαυτοῦ ὀρθῶς καὶ δικαίως πλὴν τῶν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ἀργυρείοις, ὅσα οἱ νόμοι ἀτελεῖ πεποιήκασιν.

Ἐκ τούτου ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ μεταλλεῖα δὲν ἦσαν ἐλευθέρα τοῦ πολίτου ἰδιοκτησία, ἀλλὰ τῆς πολιτείας, ἥτις ὑπὸ ὄρους, ὑπὸ τῶν νόμων ἐπιβαλλομένου, παρεῖχε πρὸς χρῆσιν αὐτὰ τοῖς ἰδιώταις· ἡ δὲ παράβασις τῶν ὄρων ἐπέφερε δήμευσιν ὥστε οὕτω πολλάκις περιήρχοντο πάλιν εἰς τὴν κυριότητα τῆς πολιτείας. Καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πρότερον γιγνομένης τοῖς Ἀθηναίοις διανομῆς τῶν ἐκ τῶν μετάλλων τοῦ Λαυρείου προσερχομένων χρημάτων (Ἡρόδ. VII 144) ἀποδεικνύεται, νομιζομεν, ἡ ἄμεσος ἰδιοκτησία τῆς πολιτείας. Τὰ ἐκ τῶν μετάλλων χρήματα ἐθεωροῦντο ὡς κοινοτικὴ τῶν Ἀθηναίων περιουσία, ὡς λέγομεν σήμερον· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡρόδοτος (ἐνθ. ἀνωτέρω) λέγει «γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐν τῷ κοινῷ» εἰς τὴν κοινότητα δηλ. τῶν Ἀθηναίων· διότι εἰς τὴν κοινότητα καὶ τὰ μεταλλεῖα ἀνήκον. Ὁ Ξενοφῶν ἐν ταῖς πόροις (IV, 14) συμβουλεύων τὴν πόλιν νὰ μιμηθῆ τοὺς ἰδιώτας καὶ ν' ἀγοράσῃ ἀνδράποδα.. λέγει: «Τῆς μὲν τοι πόλεως ἄξιον θαυμάσαι τὸ αἰσθανομένην πολλοὺς πλουτιζομένους ἐξ αὐτῆς ἰδιώτας μὴ μιμησθαι τούτους.» Πῶς ἄλλως εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοήσῃ τις τὸ πλουτιζομένους ἐξ αὐτῆς ἢ ὅτι ἐκ τῶν μεταλλείων, τὰ ὅποια ἦσαν τῆς πόλεως ἰδιοκτησία ἐπλουτίζοντο οἱ ἰδιῶται, λαμβάνοντες αὐτὰ εἰς χρῆσιν διηνεκῆ, καὶ ἦτοι μεταλλεύοντες αὐτοὶ ἢ διὰ τῆς μισθώσεως τῶν ἀνδραπόδων ἐπλουτίζοντο;

Ἄλλ' ἂν καὶ ἦτον ἄμεσος ἡ κυριότης τῆς πολιτείας ἐπὶ τῶν μεταλλείων παρ' Ἀθηναίοις, ὡς καὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα τὰ μεταλλεῖα ἦσαν βασιλικά νομηματα, οὐχ ἥττον οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον κατανοήσει κάλλιον ἢ κατὰ τὸν

μέσον αἰῶνα τὰς μεταλλικὰς σχέσεις, καὶ διὰ τοῦτο παρεχώρουν εἰς τὸν λαμβάνοντα τὴν χρῆσιν τοῦ μεταλλείου καὶ μεταλλεύοντα, δικαίωμα πραγματικόν ὁ κάτοχος ἠδύνατο νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ τὴν χρῆσιν τοῦ μεταλλείου, ὡς ἐγένετο καὶ ἐπὶ τῆς ἐμφυτεύσεως κτλ. ἠδύνατο νὰ ἐκποιήσῃ καὶ δωρήσῃ αὐτὴν κτλ. Οὕτως ἀναφέρεται ἐν τῷ πρὸς Πανταίνετον λόγῳ τοῦ Δημοσθένους ὅτι Τηλέμαχος τις ἐπώλησε τῷ Πανταίνετῳ ἐργαστήριον μεταλλικόν μετὰ τριάκοντα δούλων ἀντὶ ἑκατὸν πέντε μνῶν ἦτοι 10,500 δραχμῶν. Οὕτω παρ' Αἰσχίνῃ (120 124) κατὰ Τιμάρχου, ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀρίζηλος τῷ κατέλιπε δύο ἐργαστήρια κληρονομίαν. Μόνον ἐπὶ παραβάσεως τῶν νόμων, καὶ τῶν ὄρων τῆς παραχωρήσεως ἠδύνατο νὰ λάβῃ πάλιν τὴν ἀπεριόριστον ἐπὶ τῶν μεταλλείων κυριότητα ἢ πολιτεία, δημεύουσα αὐτά. Ὡστε καὶ ἐὰν δὲν ἦσαν τὰ μεταλλεῖα ἐλευθέρα ἰδιοκτησία, ὡς σήμερον, ἦσαν ὅμως ἀσφαλῆς, ἐφ' ὅσον τις συνεμορφούτο μὲ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας καὶ τὰς ὑποχρεώσεις, ἃς ἀνελάμβανε (καὶ μήπως καὶ σήμερον καθ' ἡμᾶς δὲν γίνεται τοῦτο κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ ΣΚΗ'. τῆς 26 ἀπριλίου 1867 νόμου;) ὥστε ἡ χρῆσις τῶν μεταλλείων ἐκείνη προσεπέλαζε πολὺ τὴν ἰδιοκτησίαν.—Ὑπῆρχε προσέτι καὶ ἕτερον πλεονέκτημα ὡς πρὸς τὴν μετάλλευσιν, τὸ ὁποῖον μεγάλως συνέτεινεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεταλλείας παρ' Ἀθηναίοις, καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα μόνον παρὰ τοῖς Γερμανοῖς φαίνεται, ἢ ἐλευθερία τῆς μεταλλεύσεως.

Ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς πόροις (IV. 12) λέγει «Παρέχει γοῦν ἐπὶ ἰσοτελείᾳ καὶ τῶν ξένων τῷ βουλομένῳ ἐργάζεσθαι ἐν τοῖς μέταλλοις.» Πᾶς τις λοιπὸν καὶ ὁ ξένος αὐτὸς ἠδύνατο νὰ ἐργάζεται ἐν τοῖς μέταλλοις (ἐργάζεσθαι δὲ ἐνταῦθα λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ κατέχειν καὶ μεταλλεῦειν) ὅταν ἤθελε καὶ ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς πρὸς τὴν πολιτείαν ὑποχρεώσεις, ἀλλ' ἐπὶ ἰσοτελείᾳ, λέγει ὁ

Ξενοφῶν ἦτοι ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ γείνη ὁ τῶν μεταλλείων κάτοχος ἰσοτελής. Δικαίωμα, πρὸς κτήσιν οὐσίας ἀκινήτου παρ' Ἀθηναίους γνωρίζομεν, ὅτι μόνος ὁ ἀστὸς εἶχεν, οὐχὶ καὶ ὁ ξένος, ἐκτὸς τῶν ἰσοτελῶν καὶ προξένων. Οἱ δὲ ἰσοτελεῖς ἦσαν τάξις τις τῶν μετοίκων (τῶν ἐν Ἀθήναις δηλ. ἐγκατεστημένων ξένων), ἧτις δὲν εἶχε προστάτην, δὲν ἐπλήρωνε μετοίκιον, συνηλλάσσετο ἀμέσως μετὰ τῶν ἀστῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὰς ἀρχάς, εἶχε δὲ προσέτι τὸ δικαίωμα νὰ ἔχη ἐν Ἀττικῇ ἰδιοκτησίαν, πλὴν ὑπεβάλλετο εἰς ἴσα τῷ ἀστῷ τέλη, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα ἰσοτελής· δὲν ἐλάμβανε μόνον μέρος εἰς τὰς ἐκκλησίας, δὲν ἐλάμβανεν ἀρχὴν, δὲν ἐνεγράφετο εἰς τοὺς καταλόγους, οὔτε εἰς δῆμόν τινα· ὁ δὲ λόγος τῆς ἐλευθερίας ταύτης καὶ προνοίας τοῦ νόμου εἶναι ὁ αὐτὸς, ὡς καὶ σήμερον «ἴν' ὅτι πλείστους ἀνθρώπους ἐπὶ τὰ ἀργύρεια ἄγῳσι» λέγει ὁ Ξενοφῶν. Διὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς μεταλλεύσεως ὑπὸ τὸν ἄνω ἐλάχιστον περιορισμὸν τῆς ἰσοτελείας, ἐζήτησαν νὰ προαγάγῳσι καὶ προηγάγον, ὡς ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ ἐκ τῶν σήμερον φαινομένων ἐργασιῶν φαίνεται κατὰ πολὺ τὴν μεταλλείαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐάν τις τῶρα παραβάλλῃ τὰ νομοθετήματα ταῦτα τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὰ ῥωμαϊκὰ καὶ πρὸς τὰ τοῦ μέσου αἰῶνος, καὶ πρὸς τὰ ἡμέτερα, παρατηρεῖ, ὅτι ὑστεροῦσι μόνον τῆς κατὰ τὸν γαλλικὸν μεταλλικὸν νόμον τοῦ 1840 καὶ μετὰ ταῦτα ἐπικρατησάσης νομοθεσίας, ὅτι δηλ. τὸ δικαίωμα τοῦ κατέχοντος τὸ μεταλλεῖον δὲν ἦτο πλήρες, ἰδιοκτησία τελεία, ὡς σήμερον, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἦτο δικαίωμα πραγματικόν. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐν ἀρχῇ μὲν ἐδίδον ὑπὸ μίσθωσιν τὰ μεταλλεῖα τοῦ δημοσίου, ἕως ὅτου διὰ τῆς πείρας ἐπέισθησαν, ὅτι ὁ μισθωτὴς τὸ ἴδιον ὄφελος ἐπιδιώκων, μόνον τὰ πλούσια μέταλλα ἐξορύσσει, τὰ πτωχότερα καταλείπων, διὰ τὸ μικρὸν κέρδος τὸ ἐκ τούτων. Τούτου ἕνεκα ἀνέλαθεν ἡ πολιτεία τὴν μεταλλευσιν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων. Παρὰ τοῖς ῥωμαίοις ὁμῶς

καὶ ἕκαστος ἰδιώτης ὑπὸ τὸν ἴδιον ἀγρὸν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ μεταλλεύσῃ ὅπερ εἰς τὴν μεταλλείαν εἶνε λίαν ἐπιβλαβές. Κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἐπίσης ἐν τε Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἕκαστος ἰδιοκτῆτης ἠδύνατο νὰ μεταλλεύσῃ ἐν τῷ ἀγρῷ του, καὶ ὅτε ἀνεπτύχθη τὸ νόμισμα τὸ βασιλικόν, ὑπῆρχε σύγκρουσις ἀδιάκοπος μεταξὺ τοῦ νομήματος καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἰδιοκτῆτου. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ νόμου τοῦ γαλλικοῦ τοῦ 1794 ὑπερεῖχε κατὰ τοῦτο ὁ τῶν Ἀθηναίων. Κατὰ τὸν νόμον τοῦ 1794 ἄρθ. 4· ἡ διάρκεια τῆς παραχώρησεως δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ τὰ πενήκοντα ἔτη, ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη ἦτο λίαν ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν μεταλλευτικὴν βιομηχανίαν καθ' ὅσον οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ ἔργα, τὰ ὅποια θὰ ἀπέβλεπον εἰς μέλλουσαν καὶ πολὺ μεμακρυσμένην ἐποχὴν, ὑπαρχούσης μάλιστα καὶ ἐτέρας διατάξεως, καθ' ἣν ὁ κύριος τοῦ ἐδάφους ἠδύνατο μετὰ παρέλευσιν τῶν πενήκοντα ἐτῶν νὰ προτιμηθῇ, αἰτῶν τὴν παραχώρησιν. Ἐν ᾧ παρ' Ἀθηναίους ὁ λαμβάνων τὴν παραχώρησιν ἤξευρεν, ὅτι ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ θὰ εἶχε τὸ μεταλλεῖον, ἦτοι τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, ὡς τὴν τῶν ἰδίων κτημάτων, ἐὰν ἐτήρει μόνον τοὺς περὶ τούτου νόμους τῆς πολιτείας, καὶ ἐὰν ἐξεπλήρου τὰς πρὸς αὐτὴν ὑποχρεώσεις του. Μόνον λοιπὸν τῆς σημερινῆς νομοθεσίας τῆς ἀπὸ τοῦ γαλλικοῦ νόμου τοῦ 1840 ἐπικρατησάσης ὑστερεῖ, καθ' ἣν ὁ λαβὼν τὴν παραχώρησιν ἔχει πλήρη ἐπὶ τοῦ μεταλλεῖου ἰδιοκτησίαν.

Μετὰ τὰ εἰρημένα εἶναι ἐξεταστέον τίνι τρόπῳ, ἐγένετο ἡ παραχώρησις.

Κατὰ τὸν Ἀρποκρατίωνα, ἀρνούμενον τὰ λεγόμενα ἐκ τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους «ὑπῆρ» γεν ἐν Ἀθήναις ἀρχή τις, πωληταὶ καλούμενοι, δέκα πτόν ἀριθμὸν, εἰς ἐξ ἑκάστης φυλῆς, οἵτινες διώκουν τὰ «πιπρασκόμενα ὑπὸ τῆς πόλεως πάντα, τέλη καὶ μέταλλα καὶ μισθώσεις καὶ τὰ δημευόμενα». Ἐπίσης ὁ Σουί

δας ὑπὸ τὰς λέξεις ἀγράφου μετάλλου δίκη λέγει «Θί τὰ ἀργύρια μέταλλα ἐργαζόμενοι, ὅπου βούλονται καινοῦ ἔργον ἄφασθαι, φανερόν ἐποιοῦντο τοῖς ἐπ' ἐκείνοις »τεταγμένοις ὑπὸ τοῦ δήμου (δηλ. τοῖς πωληταῖς) καὶ ἀπεγράφοντο τοῦ τελῆν ἔνεκα τῷ δήμῳ τὴν εἰκοστὴν »τετάρτην τοῦ καινοῦ μετάλλου».

Οἱ αὐτοὶ Σουίδας καὶ Ἀρποκρατίων λέγουσι «Διαγραφή ἐστίν ἡ διατύπωσις τῶν πιπρασκομένων μετάλλων, »δηλοῦσα διὰ γραμμάτων ἀπὸ ποίας ἀρχῆς μέχρι πόσου »πιπράσκειται πέρατος». Ἐκ τούτων παραβαλλομένων καὶ πρὸς τινὰ ἐπιγραφὴν, διασωθεῖσαν οὐχὶ ὁμοῦς ἀκεραίαν, περιεχομένην δὲ ὑπὸ τὸν ἀριθ. 162 τοῦ Corpus inscriptionum graecarum τοῦ Boehek προκύπτουσι τὰ ἑξῆς :

4.) «Ὅταν τις ἤθελε νὰ ἐνεργήσῃ δοκιμαστικὰς καὶ μαστευτικὰς ἐργασίας, (καινοτομία καὶ καινοτομεῖν ἐλέγετο τοῦτο παρ' Ἀθηναίους) ἀνεφέρετο εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην, τοὺς πωλητὰς, καὶ ἐλάμβανε τὴν ἀδειαν, συνάμα δὲ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ αἰτοῦντος, ἤτοι μόνοῦ ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν τῶν πωλητῶν, ἢ συνάμα μετὰ τούτων ἢ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διάγραμμά τι τοῦ μεταλλείου, ἐν ᾧ ἐσημειοῦντο διὰ γραμμάτων ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ πέρασ τοῦ μεταλλείου καὶ ἡ ἐν γένει ὁροθεσία του, τοῦτο δὲ διὰ τὸν φόρον τῶν 24 τοῖς 0]0, (τοῦτο ἐκαλεῖτο διαγραφὴ), ἐὰν δὲ τις δὲν ἐλάμβανε ἀδειαν δὲν ἔδιδε τὰς δεούσας σημειώσεις καὶ σχέδια (ὁ μὴ ἀπογραφόμενος) ὑπέκειτο τῇ ἀγράφου μετάλλου δίκη, καὶ πᾶς τις ἠδύνατο νὰ τὸν μηνύσῃ.

2) Ὅσάκις ἡ πόλις εἶχεν ἐνεργὰ μεταλλεῖα πρὸς πώλησιν, ἐκ διαφόρων αὐτῇ περιελθόντα λόγων, οἱ πωληταὶ ἕκαμνον εἶδος τι διακηρύξεως, ὡς σήμερον οἱ οἰκονομικοῖ ἔφοροι παρ' ἡμῖν, καὶ οἷαν δεικνύει ἡ μνημονευθεῖσα ἐπιγραφὴ, ἐν ἣ ἐσημειοῦντο τὰ ὀνόματα τῶν πωλουμένων ἐργαστηρίων (λ. χ. ἐργαστήριον δημητριακόν, ἀρτεμισιακόν, ἀφροδισιακόν, ἀθηναϊκόν) περιεγράφοντο δὲ συνάμα καὶ τὰ ὄρια τοῦ μετὰ τοῦ ἐργαστηρίου παραχωρουμένου μεταλλικοῦ χώρου, ἤτοι ἐγένετο καὶ τούτων διαγραφὴ. Ἀναφέρονται δὲ ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐπιγραφῇ καὶ παλαιὰ τινὰ μεταλλεῖα ἐγκαταλελειμμένα, εἰς εὐτελῆ τιμὴν πωλούμενα λ. χ.

ἀντὶ ἑκατὸν πενήκοντα δραχμῶν, τὰ ὅποια καλοῦνται ἀ ν α σ ἄ ξ ι μ α.

Τὸ διὰ τοῦ δευτέρου τούτου τρόπου τῆς πωλήσεως τίμημα κατεβάλλετο ἅπαξ εἰς τὸ ταμεῖον τὸ δημόσιον, ἢ δὲ μὴ ἐγκαιρὸς καταβολὴ ἐπέφερε τὸν διπλασιασμόν τῆς καταβολῆς, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ πρὸς Πανταίνετον λόγου τοῦ Δημοσθένους, (σελ. 973). Ὅτε ὁμοῦς ἐζητεῖτο ἀδεια πρὸς καινοτομίαν, νομίζομεν, ὅτι ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Σουίδα λεγομένων ὑπὸ τὰς λέξεις ἀγράφου μετάλλου δίκη, τὰ ὅποια πρὸ μικροῦ ἀνεφέραμεν, δὲν κατεβάλλετο ποσῶς ἐν ἀρχῇ τίμημα, ἀλλὰ μόνον ἐὰν εὕρισκετο μέταλλον, κατὰ τὴν γενομένην ἀπογραφὴν ἐπληρώνετο τὸ 24 τοῖς 0]0 τῆς ἀκαθαρίστου παραγωγῆς· τοῦτο εἶναι καὶ σύμφωνον, νομίζομεν, πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Ὁ καινοτομῶν ἐδαπάνια πολλὰ καὶ πολλακίς εἰς μάτην. Ὁ Ξενοφῶν λέγει (IV 28 καὶ 29) «κίνδυνος δὲ μέγας πῶ καινοτομοῦντι· ὁ μὲν γὰρ εὐρῶν ἀγαθὴν ἐργασίαν πλοῦσις γίγνεται, ὁ δὲ μὴ εὐρῶν πάντα ἀπόλλυσιν, ὅσα ἀν δαπανήσῃ» ἐν τοιοῦτῳ κινδύνῳ οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ καταβάλλῃ τίμημα οὔτε πρότερον, διὰ τὸ ἀβέβαιον τῆς ἐπιτυχίας, ἀλλ' οὔτε μετὰ ταῦτα νομίζομεν διὰ τὰ ἔξοδα τῆς μαστεύσεως ἢ καινοτομίας, μόνον τὸν φόρον τὸ 24 τοῖς 0]0 ἐπλήρωνε. Τοῦτο δὲ τὸ 24 τοῖς 0]0 ἐλέγετο ἀπονομή· τὸ ἀπονεμόμενον δηλ. καὶ ἀποδιδόμενον τῷ δημοσίῳ διὰ τὴν κυριότητα τοῦ μεταλλείου· ἀλλὰ καὶ τὸ μέρισμα ἐτι ἢ τὸ ποσοστὸν εἰς εἶδος ἐκάστου μετόχου ἀπονομῆ ὠνομάζετο κατὰ τὸν Σουίδαν. Τῶν μεταλλείων δὲ ἡ ἀξία ἦτο διάφορος· ὁ Τηλέμαχος εἶχεν ἀγοράσει ποιούτον παρὰ τῆς πόλεως 90 μῶν (9,000 δρ.) ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους ὁμοῦς τῶν πολιτῶν συναλλαγαῖς ἠδύνατο νὰ λάβῃ καὶ πλειοτέραν ἀξίαν. Τὸ παρὰ Τηλεμάχου λόλου χάριν εἰς τὸν Πανταίνετον ἀντὶ 105 μῶν, ἤτοι 10,500 δραχμῶν πωληθὲν ἐργαστήριον ἐπώλησεν ὁ Πανταίνετος εἰς ἄλλον ἀντὶ 3 ταλλάντων καὶ 2 χιλιάδων ἑξα-

κοσίων δραχμῶν ἤτοι 20,600 δραχμῶν μετὰ τριάκοντα δούλων, ὧν ἡ ἀξία τότε κατὰ μέσον ὄρον ἦτο 150 δραχ. καθ' ἕκαστον.

Ἐν τοῖς μεταλλείοις εἰργάζοντο οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τῶν δούλων φαίνεται δὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ κύριοι καὶ κάτοχοι πολλάκις εἰργάζοντο. Ἐν τῷ πρὸς Φαίνιππον λόγῳ ὁ ζητῶν τὴν ἀντίδοσιν λέγει: Πόλλ' ἐκ τῶν ἔργων τῶν ἀργυρείων ἐγὼ Φαίνιππε, πρότερον αὐτὸς τῷ ἐμαυτοῦ σώματι πονῶν καὶ ἐργαζόμενος συνελεξάμην· φαίνεται λοιπὸν, ὅτι οὗτος, παραμένων ἐν τοῖς μεταλλείοις, ἐπώπτευε πάντας τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς ἐπιστάτας, διευθύνων καὶ τὴν μετάλλευσιν, ἐὰν εἶχε μεταλλευτικὰς γνώσεις. Ἄλλοι πλουσιώτεροι καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ παρευρίσκωνται, εἶχον ἐπιστάτας. Οὕτως ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενοφ. (II. V.) ἀναφέρεται, ὅτι Νικίας ὁ Νικηράτου ἠγόρασεν ἐπιστάτην διὰ τὰ μεταλλεῖα του ἀντὶ ταλάντου. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ξενοφῶντος ἐν τοῖς πόροις (IV 14) προκύπτει, ὅτι ἐπ' αὐτοῦ καὶ πρὸ αὐτοῦ οἱ κάτοχοι τῶν μεταλλείων ἐξεμίσθουν αὐτὰ εἰς ἄλλους μετὰ τῶν δούλων, λαμβάνοντες δι' ἕκαστον δούλον ἓνα ὄβολον τὴν ἡμέραν ἀτελῆ, ἄνευ φορολογικοῦ τινοῦ δηλ. βάρους. Κατ' αὐτὸν Νικίας ὁ Νικηράτου ἐκτήσατο ἐν τοῖς ἀργυρείοις χιλίους δούλους, ὁ Ἰππόνικος ἑξακοσίους, ὁ δὲ Φιλημονίδης τριακοσίους ἤτοι ὁ μὲν Νικίας ἐλάμβανε δραχ. 167 καθ' ἕκαστην ἡμέραν ἀπὸ τῆς μισθώσεως ταύτης, ὁ Ἰππόνικος δραχ. 100, καὶ ὁ Φιλημονίδης πεντήκοντα. Εἰσόδημα τὸ ὅποιον καὶ σήμερον ἐτι ἐν τῇ παρ' ἡμῖν κοινωνίᾳ εἶναι λόγου ἄξιον, 60, 36 καὶ 18 χιλιάδων δραχμῶν ἐτήσιον εἰσόδημα ὀλίγοι σήμερον ἐν Ἀθήναις πλούσιοι ἔχουσιν· ἐκεῖνοι δὲ ἐξ ἑνὸς μόνου εἴδους ἀκινήτου περιουσίας, τῶν μεταλλείων, ἀπελάβανον τσαυτά.

Ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων οὐδέποτε ἐμετάλλευσε δι' ἴδιον αὐτῆς λογαριασμὸν, οὔτε ἐξεμίσθου τὰ μεταλλεῖα τῆς. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν τοῖς πόροις συμβουλεύει τοῖς

Ἀθηναίους τὴν μετὰ τῶν δούλων μίσθωσιν, ὡς ἔπραττον καὶ οἱ ἰδιῶται, ἀλλὰ τοιοῦτον οὐδέποτε ἐγένετο.

Ἡ ἐν τοῖς μετάλλοις ἐργασία δὲν ἐπεβάλλετο εἰς καταδίκους ὡς ποινὴ παρ' Ἀθηναίους, ὡς ἐγένετο παρὰ Ῥωμαίους. Ὁ Πλούταρχος ἐν τῇ συγκρίσει τοῦ Νικίου πρὸς τὸν Κράσσον λέγει: «Ἡ ἀπὸ μετάλλων ἐργασία περαίνεται διὰ κακούργων ἢ βαρβάρων, ἐνίων δεδεμένων καὶ φθειρομένων ἐν τόποις ὑπούλοις καὶ νοσεροῖς», ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῆς ἐποχῆς του φαίνεται, ὅτι ἔφερε τὸ παράδειγμα ὁ Πλούταρχος, καὶ σχετικῶς μόνον πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Τὸ νὰ δέσῃ ὁ Ἀθηναῖος τὸν δούλον του, ἀπειθῶντα πρὸς ἐργασίαν, ἐγκτεται ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, κακοῦργοι ὅμως, ὑπὸ τῶν νόμων τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοῦτο καταδεδικασμένοι, δὲν εἰργάζοντο ἐν Λαυρίῳ.

Ἄξιον ἐξετάσεως προσέτι εἶναι καὶ τὰ τοῦ συνεταρισμοῦ ὡς πρὸς τὰ μεταλλεῖα πῶς εἶχον παρ' Ἀθηναίους τὸ πάλαι. Ἐκ τοῦ πρὸς Πανταίνετον λόγου τοῦ περὶ μεταλλικῶν πραγματευομένου, μόνου δ' ἡμῖν τοιοῦτου περιωθέντος, προκύπτει, ὅτι ὑπῆρχον κοινωνοὶ εἰς τὴν κατοχὴν καὶ ἐργασίαν τῶν μεταλλείων.

Ὁ Νικόβουλος ἐκεῖ (σελ. 969), συνδανειστής ὢν τοῦ Πανταίνετου μετὰ τοῦ Εὐέργου, καὶ καταλαβόντος τούτου διὰ τὴν μὴ καταβολὴν τῶν τόκων τὸ μεταλλεῖον τοῦ Πανταίνετου, τὸ ὅποιον εἰκονικῶς εἶχον ἀγοράσει ἀμφότεροι παρὰ Μνησικλέους, μισθώσει δὲ εἰς τὸν Πανταίνετον, λέγει ὅτι μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Εὐέργου ἔπρεπεν ἢ νὰ ἦναι κοινωνὸς τῆς ἐργασίας καὶ τῶν ἐπιμελειῶν μετὰ τοῦ Εὐέργου, ἢ νὰ ἔχη τοῦτον ὀφειλέτην· ἄρα ὑπῆρχον κοινωνοὶ εἰς τὴν μετάλλευσιν τῶν μεταλλείων καὶ καμίνευσιν τῶν μετάλλων. — Ἐπίσης κατωτέρω περὶ τῶν μεταλλικῶν δικῶν ὀμιλῶν, λέγει, ὅτι αὐταὶ ἐγείρονται μετὰ τῶν κοινωνῶν τῶν μετάλλων. — Ἐξ ἑτέρου λόγου εἰς τὸν Δημοσθένην ἀποδιδόμενου, τοῦ πρὸς Φαίνιππον, προκύπτει, ὅτι αἱ ἀγοραὶ μεταλλείων ἀξίων λόγου τὰ ὀ-

ποία εἰς μόνος δὲν ἠδύνατο ν' ἀγοράσῃ, ἐγίνοντο ὑπὸ πολλῶν συνάμα κοινωνῶν. Ὁ τοῦ Φαινίππου ἀντίδικος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ λέγει: «Ἐπειδὴ δὲ τὰ μὲν τῆς κοινῆς ἀτυχίας μετασχωὼν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐργαζομένοις ἐν τοῖς ἔργοις, » τὰ δ' ἰδίᾳ μεγάλας περιπεπτωκῶς ζημίαις, ἀπολώλεκα » τὴν οὐσίαν, καὶ τὸ τελευταῖον νυνὶ με δεῖ τῆ » πόλει τρίατάλαντα καταθεῖναι, τάλαντον κατὰ τὴν μερίδα· μετέσχον γάρ, ὡς μήποτ' ὠφείλον, καὶ γὰρ τοῦ δημευθέντος μετάλλου, κτλ., ἐξ οὗ προκύπτει, ὅτι ὁ ὑπὲρ οὗ ὁ λόγος εἶχεν ἀγοράσει μετ' ἄλλων μεταλλεῖον, κατὰ μερίδας πωληθὲν, ὅτι τρεῖς τοιαύτας μερίδας εἶχεν ἀγοράσει οὗτος, ὅτι εἶχε δημευθῆ τὸ μεταλλεῖον τοῦτο, καὶ ὠφείλε δι' ἐκάστην μερίδα νὰ καταθέσῃ τάλαντον, τρία ἐν συνόλῳ.—Ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἔγκειται, ὅτι καὶ πρὸς καινοτομίαν καὶ πρὸς δοκιμαστικὰς ἐργασίας, ἤτοι μάστευσιν, ἐγίνοντο κοινωνοί, οἵτινες ἐνδεχόμενον νὰ ἐνέμενον ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ μετὰ ταῦτα, ἤτοι μετὰ τὴν εὐρεσιν τοῦ μετάλλου, ἐνδεχόμενον ὁμοῦ καὶ νὰ διενέμοντο τὸ μεταλλεῖον, ἐὰν τοῦτο τοῖς ἐπιτρέπετο ὑπὸ τοῦ νόμου· ἂν καὶ ἐκ τοῦ περὶ πόρων συγγράμματος τοῦ Ξενοφῶντος φαίνεται ὅτι, ἐπ' αὐτοῦ δὲν ἦτον εἰσέτι γνωστὸν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κοινωνίας· συμβουλεύων οὗτος τοῖς Ἀθηναίοις συνεταιρισμὸν καὶ κοινωνίαν τῶν δέκα φυλῶν πρὸς καινοτομίαν, ἐπιφέρει: «Οἷόν » τε δὴ οὕτω καὶ ἰδιώτας συνισταμένους καὶ κοινουμένους » τὴν τύχην, ἀσφαλέστερον κινδυνεύειν», ἐκτὸς ἐὰν ἐννοῆ ὁ συγγραφεὺς, ὅπερ πιθανόν, εὐρυτέραν καὶ πολυμελῆ κοινωνίαν ἐξ ἰδιωτῶν, οὐχὶ κοινωνίαν δύο καὶ τριῶν ἀτόμων, ὡς ἐγένετο.

ὑπολείπεται τέλος νὰ εἰπωμέν τινα καὶ περὶ τῶν μεταλλικῶν νόμων καὶ τῶν μεταλλικῶν δικῶν.

Ἡ μόνη περὶ τούτων πηγή εἶναι ὁ πρὸς Πανταίνετον τοῦ Δημοσθένους λόγος. Ἐνταῦθα ὁ Νικόβουλος προτεῖ τῶν παραγραφῶν ἢ ἐνστασιν ἀπαραδέκτου, ὡς λέγομεν

σήμερον, κατὰ τῆς κατηγορίας τοῦ Πανταίνετου, καὶ διότι οἱ θεσμοθέται δὲν ἦσαν εἰσαγωγεῖς τοῦ ἐγκλήματος, τὸ ὅποιον ὁ Πανταίνετος ἀπέδιδεν εἰς τὸν Νικόβουλον, καὶ διότι δὲν προέβλεπεν ὁ μεταλλικὸς νόμος περὶ αὐτοῦ, δὲν ἀναφέρει μὲν αὐτολεξεῖ τὸν νόμον, ἀναλύει ὁμοῦ εἰς τέσσαρας κατηγορίας ἢ περιπτώσεις τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ· ἤτοι 1) ἐὰν τις ἐξέλλῃ τινὰ τῆς ἐργασίας, 2) ἂν τύφῃ τις, 3) ἂν ὄπλα ἐπιφέρῃ, 4) ἐὰν ἐπικατατέμῃ τῶν μέτρων ἐντός. Ὅριζων δὲ κατωτέρω μεταξὺ τίνων λαμβάνουσι χώραν αἱ μεταλλικαὶ δίκαι, λέγει πᾶς μεταλλικὰς εἶναι δίκας τοῖς κοινωνοῦσι μετάλλου καὶ τοῖς εἰς ἕτερον συντρήσασιν καὶ ὅλως τοῖς ἐργαζομένοις τὰ μέταλλα, καὶ τῶν ἐν τῷ νόμῳ τι ποιοῦσιν· ἤτοι περιορίζει τὰς μεταλλικὰς δίκας μεταξὺ τῶν κοινωνῶν τῶν μεταλλεῖων καὶ τῶν ἐργαζομένων εἰς αὐτὰ, καθ' ὅσον ἐλάβανον χώραν αἱ ἄνω μνημονευθεῖσαι τέσσαρες περιπτώσεις.

Τί δὲ ἐστὶν ἐξέλλειν τινὰ τῆς ἐργασίας; Ἐξέλλειν, καὶ ἐξελθεῖν, σημαίνει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐξωθεῖν, ἀποβάλλειν, ἐκδιώκειν. Ἐὰν λοιπὸν τις τῶν κοινωνῶν ἢ τῶν ἐργαζομένων ἐν τοῖς μεταλλείοις ἀπέβαλέ τινα τῆς κατοχῆς καὶ ἐργασίας τοῦ μεταλλείου, ὑπέκειτο εἰς τὴν πρώτην τοῦ νόμου περίπτωσιν, ἢ δὲ πρᾶξις, ἢ ἐκδιώξις δηλ. καὶ ἀποβολὴ ἐλέγετο ἐξ οὐλή, καὶ ἡ δίκη δίκη ἐξούλης ἦτο δηλ. ἡ δίκη αὕτη παρ' Ἀθηναίοις, ὡς εἶναι τὸ παρ' ἡμῖν περὶ ἀποβολῆς παράγγελμα.—Τὸ δὲ, ἂν τύφῃ, σημαίνει ἐὰν ἐντός τῶν ὑπονόμων ὑφάπτῃ πῦρ, ἤτοι ἵνα κάψῃ τὴν ξυλείαν, ἥτις ὑπεστήριζεν ἐν τοῖς ὑπονόμοις τὰ ἀδύνατα καὶ ἀπειλοῦντα κατάπτωσιν μέρη τῶν ὑπονόμων, ἢ ἵνα διὰ τοῦ πυρὸς καταστήσῃ εὐθρυπτον τὸν λίθον, (ἐὰν καὶ παρ' Ἀθηναίοις ἦτο γνωστὸς, ὡς βραδύτερον παρὰ Ῥωμαίοις, ὁ τρόπος οὗτος τῆς μεταλλεύσεως). ἴσως δὲ ἦτον ἐμποδισμένος διὰ νόμου ὁ τρόπος οὗτος τῆς μεταλλείας, ὡς δυνάμενος νὰ φέρῃ αἰφνηδίας καταστροφάς.—Τὸ δὲ, ἂν ὁ πλά ἐπιφέρῃ, ἐννοεῖ βεβαίως τὴν ἐνοπλον ἐ-

πίθεσιν κατὰ τῶν ἐν τοῖς μεταλλείοις ἐργαζομένων, ὑπὸ τίνας περιστάσεις δὲν γνωρίζομεν πιθανῶς, ἐὰν οἱ ἐν τινι μεταλλείῳ ἐργαζόμενοι ἐπετίθεντο κατ' ἄλλων εἰς ἄλλο μεταλλεῖον ἐργαζομένων.—Τὸ δὲ, ἐπιχαιρῶν ἐν τῶν ἐν τῶν μέτρων ἐν τὸς, περιεῖχε τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ μεταλλεύειν ἐντὸς τοῦ μεταλλικοῦ χώρου τοῦ γείτονος καὶ καταστρέφειν τὰς καλουμένας μεσοκρηγεῖς τὰς ἐκ τοῦ βράχου δηλ. στήλας, ἢ τοιχώματα, τὰ ἐν τοῖς μεταλλείοις καὶ τοῖς ὑπονόμοις ὡς χωρίσματα χρησιμεύοντα.—Αἱ δίκαι αὐταὶ αἱ μεταλλικαὶ ἦσαν ἔμμηνοι, ἥτοι ἔπρεπε νὰ εἰσαχθῶσι καὶ δικασθῶσιν ἐντὸς ἐνὸς μηνός, ἦσαν δηλονότι, ὡς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν σήμερον, λίαν κατεπεύγουσαι καὶ συνοπτικώταται.

Ι. ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ.

ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

Ἡ συνήθης διαίρεσις τῆς ἐκπαίδευσως εἰς τὴν κατὰ τὴν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων, εἰς τὴν μέσην τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ Γυμνασίων καὶ εἰς τὴν ἀνωτέραν τοῦ Πανεπιστημίου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς πρώτας τρεῖς ἰδιαιτέρας, τρόπον τινά, ἡλικίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἐν γένει ἡ πρώτη ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τὴν μέχρι τοῦ 10οῦ ἔτους περίοδον, ἡ δευτέρα τὴν μέχρι τοῦ 18οῦ καὶ ἡ τρίτη τὴν μέχρι τοῦ 23οῦ. Παραλείπω τὰς ἐξαιρέσεις τῆς ταχυτέρας ἀποπερατώσεως τῶν σπουδῶν.

Ἐὰν ὑπολογίσωμεν τὸν πρὸς ἐκάστην τῶν ἐκπαίδευσων τούτων κανονικῶς δαπανώμενον χρόνον, ἢ κατωτέρα καὶ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις περιλαμβάνουσιν ὁμοῦ ὅσον χρόνον μόνῃ ἢ μέσῃ ἐκπαίδευσίς ἀπαιτεῖ δι' ἑαυτήν. Ἄφ'

ἐνὸς μὲν 3 ἔτη διὰ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ 4 διὰ τὸ Πανεπιστήμιον, ἀφ' ἑτέρου δὲ 3 ἔτη διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον καὶ 4 διὰ τὸ Γυμνάσιον. Ἐκτὸς τῆς χρονικῆς ταύτης σημαντικότητος τῆς διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου καὶ τοῦ Γυμνασίου καλλιεργουμένης μέσης τοῦ ἔθνους ἐκπαίδευσως, ἕκαστος ἐννοεῖ τὴν ἐξοχὸν σημασίαν τῆς ἐν ἡ αὐτῇ ἐνεργεῖται ἀπὸ τοῦ 10—18 ἔτους ἡλικίας, διότι κατ' αὐτὴν ρίπτονται τὰ θεμέλια τῶν γνώσεων, ἐπὶ τῶν ὁποίων πρόκειται κατόπιν νὰ ἐργασθῆ ἢ ἀναπτυσσομένη βαθμηδὸν διάνοια. Κατὰ πόσον ἡ ἐν Ἑλλάδι διεύθυνσις τῆς κρισιμοτάτης διὰ τὸ μέλλον ἡλικίας ἀγεί κατὰ σκοπὸν, ἀποτελεῖ ζήτημα εἰδικὸν οὐχὶ διὰ τοὺς διδασκάλους τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ τοὺς καθηγητὰς τῶν Γυμνασίων, διότι δι' αὐτοὺς ὁ κύκλος ἐν ᾧ μορφοῦνται ἀποτελεῖ εἶδος τι Σινικοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον οὐ δέδοται τῇ ἀπὸ τέχνης ἐμπειρίᾳ νὰ ὑπερβῆ. Ἀπαιτεῖται ἐξωθεν εἰσβολή· καὶ τὸ πρόβλημα εἶναι πρὸ καιροῦ τεθειμένον πρὸς τοὺς μελετῶντας τὴν μεγάλην τῆς κοινωνίας ζωὴν. Ὅταν αὐτῇ ἀπαιτῆ ἄνδρας, ἢ μέση ἐκπαίδευσις δὲν πρέπει νὰ δημιουργῆ σχολαστικούς. Τοιοῦτοτρόπως γρήγορα ἢ ἀργὰ θὰ εὔρεθῆ πάντως ἱκανὴ δύναμις ἐν τῷ τόπῳ, ἵνα μετατρέψῃ τὴν μέχρι τοῦδε ἀποκλειστικὴν βᾶσιν τῆς παρ' ἡμῖν μέσης ἐκπαίδευσως, ἀπὸ τῆς ἐκμαθήσεως ὅσον ἐνεσσι πλειόνων γραμμάτων, εἰς τὴν γνῶσιν ὅσον ἐνεσσι πλειόνων πραγμάτων.

Περιμένοντες τὴν ἐποχὴν ταύτην, δυνάμεθα νῦν νὰ μελετήσωμεν τὸ ἀνά χεῖρας κατὰ τὴν μέσην τῆς Ἑλλάδος ἐκπαίδευσιν θέμα ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Σχολείων καὶ Γυμνασίων, τῶν διδασκόντων ἐν αὐτοῖς καὶ διδασκομένων, καὶ τῶν δαπανῶν τὰς ὁποίας ὁ δημόσιος θησαυρὸς καταβάλλει.—Ἰδιαιτέρα ὀφείλεται ἀνάμνησις εἰς τὸν πρῶτον, μετὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς μεγάλης ἐλευθερίας, ἐν ἔτει 1829 ὄργανισμὸν τοῦ ἐν Αἰγίνῃ περιφόμενου Κεντρικοῦ Σχολείου τοῦ Κυβερνήτου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήλθεν

εὐρωστὸς γενεὰ λογίων, πολιτικῶν, διοικητῶν, διδασκάλων, κατὰ τὸ μέτρον τῆς τότε ὑπερχειλιζούσης γονιμότητος τῆς ἐθνικῆς ζωῆς. Ὁ πληθυσμὸς τῶν ἐν τῷ Σχολείῳ τούτῳ πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος συρρευσάντων μαθητῶν ταχέως ὑπερέβη τοὺς 500. Εὐθὺς δὲ κατόπιν ὀργανίσθησαν καὶ ἀλλαγῶν τῆς Ἑλλάδος δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ σχολεῖα, ἐν τοῖς ὁποίοις συνεκεντρώθησαν περὶ τὰς 4—5 χιλιάδας μαθητῶν. Κατὰ τὰς περὶ τοῦ ἔτους 1830 πληροφορίας τοῦ τότε Ὑπουργείου τῆς Παιδείας ὑπῆρχον 19 δημόσια σχολεῖα ἐν Πελοποννήσῳ μετὰ 765 μαθητῶν, 18 ἐν τοῖς Νήσοις μετὰ 1073 μαθητῶν, καὶ 2 ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι μετὰ 80 μαθητῶν, μὴ ὑπολογιζομένων ἄλλων τινῶν δημοσίων καταστημάτων, ἐν οἷς ἐξεπαιδεύοντο 160 μαθηταί. Τὸ ὅλον τῆς ἐν δημοσίοις σχολείοις ἐκπαιδευομένης νεολαίας ἀνῆρχετο εἰς 2528 ἄτομα, εἰς τὰ ὁποῖα προσθετέον καὶ 2000 περίπου ἐκπαιδευόμενα ἐν ἰδιωτικοῖς σχολείοις.

Ἡ ἐν τῇ κατόπιν ἐπελθούσῃ βασιλικῇ περιόδῳ ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις διαχωρίζεται τελειότερον εἰς τὰς κεφαλαίωδεις διακρίσεις τῆς κατωτάτης, μέσης καὶ ἀνωτάτης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέσην, ἡ πρώτη περὶ αὐτῆς πρόνοια χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1833 ἰδρύσεως τοῦ ἐν Ναυπλίῳ Γυμνασίου μετὰ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, τὴν ὁποίαν ἐπηκολούθησε (1835) ἡ ἐν Ἀθήναις καὶ Αἰγίνῃ σύστασις ὁμοίων Γυμνασιο-Σχολείων. Συγχρόνως ἐσχηματίσθησαν 6 Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ἐν Πελοποννήσῳ, (Τρίπολις, Καλάμαι, Πάτραι, Σπάρτη, Πραστὸς καὶ Πύργος), 4 ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι (Μεσολόγγιον, Ἀμφισσα, Λαμία καὶ Ὑπάτη) καὶ 8 ἐν τοῖς νήσοις (Χαλκίς, Ὑδρα, Τήνος, Ἄνδρος, Νάξος, Σίφνος, Θήρα καὶ Σκύρος).

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἔθνους ἠκολούθησε τὴν ἐπομένην ἀνάπτυξιν εἰς Γυμνάσια καὶ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα. Ἀπὸ τῶν 3 Γυμνασίων τοῦ 1835, ὑπελογίζοντο 7 τοιαῦτα ἐν ἔτει 1855 καὶ 8 ἐν ἔτει 1860· οἱ ἀριθμοὶ

δὲ οὗτοι ἀνέβησαν εἰς 16 τῷ 1866, καὶ εἰς 18 τῷ 1874, χωρὶς νὰ λησμονηθῇ ἡ κατὰ τὸ 1864 συντελεσθεῖσα ἔνωσις τοῦ πρώην Ἰονίου Κράτους, ἐξ ἧς ὁ ὀργανισμὸς τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἰσῆλθεν εἰς εὐρύτερον κατ' ἀνάγκην κύκλον. Ἐκ τῆς ἐπόψεως τῶν διδασκόντων, ἀπὸ 34 καθηγητῶν, τοὺς ὁποίους περιελάμβανε ἡ ἐν τοῖς Γυμνασίοις διδασκαλία τοῦ 1850, τῷ 1855 ἀνέβη ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἰς 52 καὶ τῷ 1874 εἰς 120. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τοὺς διδασκομένους, ἀπὸ 968 τῷ 1855, ἀνέβησαν οὗτοι εἰς 1289 τῷ 1860, εἰς 1908 τῷ 1866 καὶ εἰς 2,460 τῷ 1874.

Ἡ δὲ ἑτέρα ἐποψὶς τῆς μέσης ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Σχολείοις ἐκπαιδεύσεως παριστᾷ τὰ ἐξῆς φαινόμενα. Ἀπὸ τῶν 18 Ἑλληνικῶν Σχολείων τοῦ 1835, ἀνεπιβάσθη ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς 80 τῷ 1855, εἰς 87 τῷ 1860, εἰς 123 τῷ 1866 καὶ εἰς 136 τῷ 1874. Καὶ οἱ μὲν διδάσκοντες ἐν αὐτοῖς ἀπὸ 175 τῷ 1850 ἠλαττώθησαν εἰς 135 τῷ 1855, ἵνα προβιβασθῶσιν εἰς 230 τῷ 1874, οἱ δὲ διδασκόμενοι ἀπὸ 4224 τῷ 1855, ἀνέβησαν εἰς 5,739 τῷ 1860, εἰς 6,675 τῷ 1866 καὶ εἰς 7,646 τῷ 1874.

Ἐπὶ τοῦ ὅλου ἐκ τῶν προεκτεθέντων ἀποδεικνύεται ἡ ἰσχυρὰ διεύθυνσις τῶν πνευματικῶν ἀγώνων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς ἐλάττωσιν τῆς ἐν τῇ ἀμαθείᾳ ἀχλύος. Κατὰ τοῦτο οἱ ἀπόγονοι φαίνονται γνήσια τέκνα τῶν προγόνων. Ἐν τούτοις εἶναι περίεργος ἡ μελέτη τῆς διανομῆς τῶν ἀνωτέρω, εἰς διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, ἀριθμῶν κατὰ τοὺς διαφόρους νομοὺς τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἐπόμενος πίναξ εἶναι ἱκανῶς ἐνδεικτικὸς ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἔτους 1874 καταστατικῶν πληροφοριῶν τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐκπαιδευτικὰς τοῦ κατὰ τόπους Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τάσεις καὶ τὴν περὶ αὐτῶν διοικητικὴν πρόνοιαν. Δι' ὅσους αὐτὴ δὲν ἔδωκε τὸν τελευταῖον λόγον τῆς, τὸ στάδιον τῆς προόδου εὐρίσκεται πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρός.

Νομοί	Γυμνάσια		Ἑλλ. Σχολεῖα		Πληθυσμὸς τοῦ 1870		
	καθ.	μαθ.	διδ.	μαθ.			
Ἀττικὴ καὶ Βοιωτίας	4	37	1054	13	39	1282	136,804
Εὐβοίας	1	5	71	8	17	426	82,541
Φθιώτ. καὶ Φωκίδος	1	5	79	10	14	584	108,421
Ἀκαρ. καὶ Αἰτωλίας	1	6	80	13	23	440	121,693
Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος	2	12	278	9	20	767	149,561
Ἀρκαδίας	1	6	125	16	32	717	131,740
Λακωνίας	1	6	86	12	20	496	105,851
Μεσσηνίας	1	5	122	10	22	573	130,417
Ἀργ. καὶ Κορινθίας	2	12	170	10	24	647	127,820
Κυκλάδων	1	6	160	23	43	1051	123,299
Κερκύρας	1	8	114	6	12	273	96,940
Κεφαλληνίας	1	6	66	5	11	232	77,382
Ζακύνθου	1	6	55	1	3	131	44,557
Ὅλον	18	120	2460	136	280	7646	1,437,026

Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει εἰς ἀμφοτέρα τὰ στάδια τῆς μέσης ἐκπαιδύσεως ὁ νομὸς Ἀττικῆς, βεβαίως διὰ τὴν ἐν μέσῳ αὐτοῦ ὑπαρξίν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀθηναϊκῆς πρωτεύουσας. Ἀκολουθεῖ κατὰ μὲν τὸ Γυμνασιακὸν τμήμα ὁ τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος (278 μαθ.), κατὰ δὲ τὸ Σχολειακὸν ὁ τῶν Κυκλάδων (1051 μαθ.). Τὴν τελευταίαν θέσιν κατέχει ἡ Ζάκυνθος. Καὶ ὅμως, κατ' ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ, εἰς χεῖρονα θέσιν διατελοῦσιν οἱ νομοὶ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Μεσσηνίας, ὅσον ἀφορᾷ τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς. Ἐκ δὲ τῆς ἐπόψεως τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων, παρίσταται οὐσιωδῶς χωλαίνουσα ἡ ἐν τῷ νομῷ Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος ἐκπαίδευσις, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν διδασκαστῶν ὅσον καὶ τῶν διδασκόντων καὶ διδασκόμενων, ἐνῶ εἶναι ὁ πολυπληθέστερος τῆς ἐπικρατείας νομὸς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς δαπάνας, δι' ὧν λειτουργεῖ ὁ μηχανισμὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι μέσης ἐκπαιδύσεως, ἀπὸ 63,876 δραχμῶν, τὰς ὁποίας κατέβαλεν ὁ δημόσιος θησαυρὸς διὰ τὴν συντήρησιν τῶν Γυμνασίων καὶ Ἑλληνικῶν Σχολείων τοῦ 1835, μετὰ δεκαετίαν (1845) ἀνέβησαν αὐταὶ

εἰς δραχ. 147896, μετὰ εἰκοσαετίαν (1855) εἰς δραχ. 250,713, μετὰ τριακονταετίαν (1866) εἰς δραχ. 863420 καὶ μετὰ τεσσαρακονταετίαν (1876) εἰς δραχ. 1000600. Ἐὰν ἀναλογίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τοῖς Γυμνασίοις καὶ Ἑλληνικοῖς Σχολείοις μαθητῶν τοῦ 1874 πρὸς τὸ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δαπανηθῆν εἰς συντήρησιν τῶν διδασκαστῶν τούτων χρηματικὸν ποσὸν (10106 μαθηταί: 969,400 δρ.), κατὰ μέσον ὄρον ἀπαιτοῦνται 96 περίπου δραχμαὶ πρὸς μέσῃν ἐκπαίδευσιν ἐνὸς μαθητοῦ κατ' ἔτος. Ἡ δαπάνη εἶναι ἰκανῶς μετρία, συγκρινομένη μάλιστα πρὸς τὰς τῶν ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων.

Ἐν τοῖς τελευταίοις κατὰ τὸ 1874 ἐξηκριβώθησαν 748 ἀρρενες μαθηταὶ καὶ 1227 θήλειαι. Τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα ἀνήκουσιν ἢ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐνέργειαν ἢ τὴν ἐταιρικήν, καὶ ὑπελογίζοντο κατὰ τὸ προμνησθὲν ἔτος εἰς 18 ἀρρένων καὶ 15 θηλέων. Παρατηρητέον δὲ ὅτι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Πολιτείαν, μόνῃ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἐκάλεσεν μέχρι τοῦδε εἰς τὴν μέσῃν ἐκπαίδευσιν τὸ ὠραῖον φύλον, τοῦ ὁποίου εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστος ἡ προσπέλασις ἐν τοῖς Γυμνασίοις καὶ τοῖς Ἑλληνικοῖς Σχολείοις τῆς Ἐπικρατείας.

Ἡ ἘΝ ἙΛΛΑΔΙ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΑ.

Αἱ τελωνιακαὶ τῆς ἐπικρατείας ἀρχαὶ κατὰ μὲν τὸ 1873 ἐξέδωκαν 293 καταδικαστικὰς ἀποφάσεις διὰ παραβάσεις τῶν ἐν ἰσχύϊ κατὰ τῆς ἀμέσου ἢ ἐμμέσου λαθρεμπορίας διατάξεων, ἐπιβαλοῦσαι χρηματικὰς ποινὰς τὸ ὅλον δρ. 202,769· κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1874 ὁ ἀριθμὸς τῶν μὲν καταδικῶν ἀνέβη εἰς 305, τῶν δὲ χρηματικῶν ποινῶν προεβιάσθη ἐτι μᾶλλον εἰς δρ. 380,548. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὰ ποσὰ ταῦτα (ἐκ τῶν ὁποίων παραλείπονται εὐἀριθμοὶ τινες ἀποφάσεις ὅπως ἀσημάντου διαφέροντος) ἐπὶ ἐφέσει τῶν καταδικασθέντων ἐτροποποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ

γείου τῶν Οικονομικῶν, διότι ἠχύρωσε τοῦτο 99 καταδί-
κας τοῦ ἔτους 1873 καὶ 81 τοῦ 1874, ἐν γένει δὲ περιώ-
ρισε τὰς χρηματικὰς ποινὰς εἰς δραχ. 65,859 τῷ 1873
καὶ δραχ. 77,579 τῷ 1874. Τοιαύτη ἐλάττωσις εἰς τὰ
ποσὰ τὰ δικαστικῶς, τρόπον τινα, ἀντιπροσωπεύοντα τὴν
ἐν Ἑλλάδι τὸ πλεῖστον μὴ ἀνακαλυπτομένην λαθρεμπο-
ρίαν, προκαλεῖ εἰς ἰδιαιτέρας σκέψεις. Ἄρα γε αἱ κατὰ τό-
πους τελωνιακαὶ ἀρχαὶ ἠμάρτησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τὰ
δύο τρίτα τῶν χρηματικῶν ποινῶν τοῦ 1873 καὶ τὰ
τέσσαρα πέμπτα τῶν χρηματικῶν ποινῶν τοῦ 1874 ἔπρε-
πε νὰ καταπέσωσιν ἐκ τῆς ἀνωτέρας δικαιοσύνης τοῦ ὑ-
πουργείου, — ἢ τὸ φαινόμενον τοῦτο ὀφείλεται μᾶλλον εἰς
τὴν ἀπὸ ἱστορικῶν καὶ πολιτικῶν λόγων χαρακτηριστι-
κὴν τῆς ὑπουργικῆς δικαιοσύνης ἔποψιν ;

Ἄλλ' ἐνῷ ἐλλείπουσιν αἱ εἰς ἐξακρίβωσιν τοῦ προκει-
μένου θέματος εἰδικαὶ ἐπὶ ἐκάστης ὑποθέσεως πηγαί, ἐὰν
ἀναλογίσωμεν τὰς ὀπωσδήποτε ἐπιβληθείσας λαθρεμπορι-
κὰς ποινὰς ἀπέναντι τῶν πραγματοποιηθεισῶν τελωνιακῶν
εἰσπράξεων, παρατηροῦμεν, ὅτι στασίμων σχεδὸν τούτων
οὐσῶν (10,380,716 δραχ. τῷ 1873 καὶ 10,553,862 τῷ
1874), παρ' ὀλίγον αἱ λαθρεμπορικαὶ ποιναὶ νὰ διπλα-
σιασθῶσι (202,769 δρ. τῷ 1873 καὶ 380,548 τῷ 1874).
Ὁ τελωνιακὸς ὄθεν ὀργανισμὸς προσέκρουσε πλειότερον
καὶ πρὸς τὰ ἐμπορευόμενα ἄτομα, τὰ ὁποῖα τὸν ἐδολιεύ-
θησαν πλειότερον τῷ 1874 ἢ τῷ 1873, καὶ πρὸς τὴν ἐπι-
τηρητικὴν τῆς ἐπικρατείας ἀρχὴν, ἣτις ἐφάνη μαλακο-
τέρα, ὡς προεξετέθη, κατὰ τὸ 1874 ἢ κατὰ τὸ 1873.

Αἱ ἐπιβληθεῖσαι κατὰ τὴν ἐν λόγῳ διετίαν τελωνιακαὶ
ποιναὶ δύνανται νὰ μελετηθῶσι διττῶς, ἐκ τῶν παραβια-
σθεισῶν διατάξεων καὶ ἐκ τῶν πρὸς τοῦτο χρησιμευσάν-
των ἐμπορικῶν εἰδῶν. Τοιοῦτοτρόπως κατὰ μὲν τὸ 1873
ἔλαβον χώραν 175 παραβάσεις περὶ τὰς ἀναγκαίας δη-
λώσεις τῶν πλοιάρχων, 8 περὶ τὰς διασαφίσεις, 29 περὶ
τὴν μεταφορὰν καὶ εἰσαγωγὴν ἐμπορευμάτων μὴ ὑποκει-

μένων εἰς τέλος, 13 περὶ τὴν λιμενικὴν ἀστυνομίαν καὶ
68 περὶ τὴν κυρίως εἰσαγωγὴν. Κατὰ δὲ τὸ 1874 ἔλαβον
χώραν 114 παραβάσεις περὶ τὰς δηλώσεις, 7 περὶ τὰς
διασαφίσεις, 53 περὶ τὴν μεταφορὰν καὶ ἐξαγωγὴν τῶν
μὴ ὑποκειμένων εἰς τέλος ἐμπορευμάτων, 8 περὶ τὰ λιμε-
νικά καὶ 123 περὶ τὴν εἰσαγωγὴν. Ἐκ τῆς ἀντιπαραθέ-
σεως ταύτης παρατηρεῖ ἕκαστος, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν φυλατ-
τόντων ἢ προδιδόντων τὴν οὐσίαν τύπων, τῶν δηλώσεων
ἦτοι τῶν διασαφίσεων καὶ τῶν λιμενικῶν, ὑπάρχει πρόο-
δος ἀπὸ τοῦ 1873 εἰς τὸ 1874· μάλιστα ἐπὶ τῶν δηλώ-
σεων, αἱ ἐπὶ τῶν ὁποίων παραβάσεις κατέπεσαν ἀπὸ 175
εἰς 114. Ὅσον ὁμως ἀφορᾷ τὴν κυρίως οὐσίαν τοῦ λα-
θρεμπορίου, παρατηρεῖται σχεδὸν διπλασιασμὸς τῶν περι-
πτώσεων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1873 εἰς τὸ 1874, διότι ἀπὸ 68
πρεβιδιάσθησαν αὐταὶ εἰς 123.

Ἐκ δὲ τῆς ἐπόψεως τῶν πρὸς λαθρεμπορίαν συνηθε-
στέρων εἰδῶν, ἐπὶ λαθρεμπορικῶν προσῶν δραχμῶν 43979
τῷ 1873, ὁ καπνὸς, τὰ χειρόκτια, ὁ καφφὲς καὶ ἡ ζάχα-
ρις περιλαμβάνουσι σχεδὸν τὰ $\frac{3}{4}$. Ἐν γένει εἰς τὸ ἀγὰ χει-
ρας φαινόμενον προίσταται τὸ τελωνεῖον Σύρου (14,813
δρ.), ἔπονται δὲ τὸ τελωνεῖον Κερκύρας (14,492 δρ.), τὸ
τελωνεῖον Καλαμῶν (3334 δρ.), τὸ ὑποτελωνεῖον Σίφνου
(2182 δρ.), τὸ τελωνεῖον Πειραιῶς (1370 δρ.), τὸ τελω-
νεῖον Γυθείου (1200 δρ.), κλπ. Ἡ αὐτὴ περίπου διεύθυ-
σις τῶν λαθρεμπορικῶν τάσεων καὶ κατὰ τὸ 1874, ὅσον
ἀφορᾷ τὰ ἐμπορικὰ εἶδη καὶ τὰ τελωνεῖα, ἐν οἷς ὁμως
προσετέθη τὸ ὑποτελωνεῖον Ἄνδρου ἐπὶ λαθρεμπορίῳ εἰς
ὑφάσματα μεταξωτὰ δρ. 3786.

Ὡς ἕκαστος ἐννοεῖ, αἱ ἀνωτέρω λεπτομέρειαι τῆς τε-
λωνιακῆς ἐν Ἑλλάδι καταστατικῆς εἶναι τὸ πλεῖστον ἐν-
δεικτικά. Ὅστις π. χ. ἤθελεν ἐξ αὐτῶν συναγάγει, ὅτι
ἀσήμαντος εἶναι παρ' ἡμῖν ἡ λαθρεμπορία, βεβαίως προτάσ-
σει κατὰ πρῶτιστον λόγον τὴν πίστιν του εἰς τὴν κανο-
νικὴν λειτουργίαν τοῦ τελωνιακοῦ ὀργανισμοῦ, λησμονεῖ

δὲ τὰς μεγάλας ἐκτάσεις τῶν Ἑλληνικῶν παραλίῳ καὶ τὰς ἀπείρους εὐκολίας τῶν κατ' αὐτὰ ὁρμῶν καὶ μυχῶν.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟ ΤΟΥ 1821.

Μεταξὺ τῶν 28 ζητημάτων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1828 ὑπέβαλον οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Συμμάχων Δυνάμεων πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, τὸ 24ον περιστρέφεται εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ Τουρκοκρατίας Ἀρχῶν, ἀπὸ τοῦ Πασᾶ τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ Καπετᾶν Πασᾶ τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ Κοτζάμπασα, καθὼς καὶ τῶν ὀρίων τῆς ἐξουσίας αὐτῶν.

Κατὰ πόσον ἢ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἔρευνα συνδέεται πρὸς τὴν ἱστορικὴν τοῦ διοικητικοῦ τῶν ἐθνῶν ὀργανισμοῦ ἀνάπτυξιν, ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῇ πρὸς μόνους ἐκεῖνους, οἵπινες, μυωποῦντες πρὸς τὸν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀναπτυσσόμενον πρακτικὸν κόσμον, πλάττουσιν ἰδιαιτέρον, ἐκτὸς τῶν πραγμάτων, φανταστικὸν κόσμον. Διὰ τὰ ἀρτιγενῆ πρὸ πάντων ἔθνη κυριώτατος ὁρος τῆς θετικῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῶν εἶναι ἡ σπουδὴ τῶν παρελθόντων ἀπὸ εὐστίκτου, τρόπον τινα, καὶ ἱστορικῆς ἀναγκαιότητος κατασκευασμάτων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ὑποθέτω ὅθεν ὡς λίαν ἐνδιαφερούσας τὰς πληροφορίας, ἃς διετύπωσεν ὁ Κυβερνήτης ἐπὶ τοῦ προμνησθέντος ζητήματος· καὶ ἐνῶ ὁ ἡμέτερος τόπος ἔζησεν ἕκτοτε ἡμισὺν σχεδὸν αἰῶνα, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τριπλοῦν περίπου χρονικὸν διάστημα ἐν ἐτέρᾳ τῆς ἀνθρωπότητος περιόδῳ, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι πάντοτε καιρὸς εἶναι νὰ ἐκτιμήσῃ τις μελέτας προσφάτους εἰς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὑπὸ τὸ σκότος τοῦ βαρυτέρου παρελθόντος τῆς Ἑλλάδος ἐνεκυμονεῖτο ὁ ὑπάρχων νῦν ἐθνικὸς βίος αὐτῆς. Ἴδου ἡ τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τὰς συμμάχους δυνάμεις σχετικὴ ἀπάντησις:

«Ἐὰν ἠθέλαμεν ν' ἀναπτύξωμεν τὰ κύρια αἷτια, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ Μουσουλμάνοι ἐκινήθησαν νὰ καταστήσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ Διοικητικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον κατέπαυσεν εἰς τὸ 1821, ἠθέλεν εἶναι ἀνάγκη νὰ κάμωμεν ὁλόκληρον βιβλίον, ἐνῶ ἐδῶ πρόκειται λόγος μόνον περὶ ἐκθέσεως συνοπτικῆς. Θέλομεν ἐπομένως περιορισθῆ εἰς τὸ νὰ ἐκθέσωμεν τὸ σύστημα τοῦτο, ὅπως ὑπῆρχεν εἰς ἕκαστον τῶν τμημάτων, τὰ ὁποῖα οἱ Τοῦρκοι ὠνόμαζον Σαντζάκια (ἢ Ἀγιαλετέ)· θέλομεν δὲ κάμει ἀρχὴν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ χερσόνησος αὕτη ἦτον Ἀγιαλετέ, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Πόρτα ἔστειλε Πασᾶν 3 οὐρῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μώραβαλεση· ἡ διάρκεια τῆς διοικήσεώς του ἐκρέματο ἀπὸ τὴν διαγωγὴν του καὶ ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ Σουλτάνου. Παρηκολούθει δὲ τὸν Πασᾶν τοῦτον ἕνας διερμηνεὺς τῶν ξένων γλωσσῶν, λαμβάνων κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸν Σουλτάνον τὸ δίπλωμα τοῦ διορισμοῦ του.

Δύο ἄλλοι Πασάδες 2 οὐρῶν, ὑπαγόμενοι εἰς τὸν Μώραβαλεση, διωρίζοντο Φρούραρχοι, ὁ μὲν τοῦ Ναυπλίου, ὁ δὲ τῆς Μοθώνης. Ὁ Πασᾶς, ἂν καὶ διοικητὴς πολιτικὸς καὶ πολεμικὸς, καὶ κατὰ πάντα ἀπόλυτος, ἐχρεώσται ὁμως νὰ φέρεται συμφώνως μὲ τὰ αὐθεντικὰ ψηφίσματα τὰ κανονίζοντα τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν. Ἡ Πελοπόννησος διηρεῖτο εἰς 24 ἐπαρχίας, τὰς ἐφεξῆς Κόρινθος, Βοστίτσα, Καλάβρυτα, Πάτρα, Γαστούνη, Πύργος, Καρύταινα, Ἀρκαδία, Νεόκαστρον, Μοθώνη, Κορώνη, Ἀνδρουσα, Νησί, Καλαμάτα, Λεοντάρι, Μιστραῶς, Μονεμβασιά, Τριπολιτσά, Ἅγιος Πέτρος, Πραστὸς, Ἄργος, Ἐμπλάκικα, Φανάρι καὶ Κάτω Ναχαγές. Ἐκάστη τῶν ἐπαρχιῶν τούτων εἶχεν ἕνα Καδῆν, ἕνα Βοϊβόδαν, δύο Κοτζαπάσιν, ἕνα Σεντούκ Ἐμίρην (Ταμίαν) καὶ ἕνα Καπού Μετλουκμπασην (Ἀστυνόμον). Εἰς ἐκάστην κώμην ἢ χωρίον, ἦσαν περιπλέον δύο Προεστοί. Ἐκτὸς τούτου, εἰς ὅσας ἐ-

παρχίας κατώκουν Τούρκοι, ὁ σημαντικώτερος μεταξὺ αὐτῶν διωρίζετο Ἀγιάνης.

Ἐσάκις διωρίζετο νέος Πασᾶς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅλαι αὐταὶ αἱ Ἀρχαὶ εἶχον χρέος νὰ υπάγουν νὰ τὸν προσκυνήσουν εἰς Τριπολιτσάν, τὴν Καθέδραν τῆς Κυβερνήσεως· ὁ δὲ Πασᾶς ἐπρόσταζε τότε καὶ ἀνεγινώσκοντο εἰς τὸ Διῶνι του αἱ διαταγαὶ τοῦ Σουλτάνου, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ὑπαλλήλων Τούρκων, καὶ τῶν Κοτζαμπάσιδων τῆς Ἀ. Κλάσεως.

Ἐδίδεν ἐπομένως τὸ Καφτάνι εἰς τοὺς δημοσίους ὑπουργοὺς, καὶ ἐσχημάτιζε τὸ Συμβούλιόν του ἐξ ἑνὸς ἢ δύο Τούρκων, ἐκλεγομένων μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων, δύο Κοτζαμπάσιδων τῶν πλέον ἰσχυρῶν, καὶ τοῦ διερμηνέως του. Μετὰ ταῦτα δὲ, ἔκαμνεν ἑναρξιν τῶν χρεῶν του, γνωστοποιῶν δι' ἐγκυκλίων πρὸς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τὴν ἀφίξιν του καὶ τὰς διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου.

Ἐσάκις ἤθελεν ὁ Πασᾶς νὰ παρυσάξῃ νεωτερισμὸν τινα, ἐχρεώσκει νὰ καθυποβάλλῃ τὸ σχέδιόν του εἰς ὅλας τὰς τοπικὰς Ἀρχὰς, καὶ νὰ ἀναφέρεται περὶ τούτου εἰς τὴν Πόρταν. Ἐζήτηε διὰ τὰς πράξεις του τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου, ἀλλ' ἠθέλησας του ἀπεφάσιζε τὰ πάντα.

Ἄν καὶ εἶχεν ὁ Πασᾶς τὴν σύμπραξιν τοῦ Συμβουλίου, ἐχρεώσκει πάλιν κατ' ἔτος νὰ συγκαλῆ ὅλους τοὺς Κοτζαμπάσιδες τῶν Ἐπαρχιῶν εἰς Τριπολιτσάν, καὶ νὰ τοῖς κοινοποιῆ ἐπὶ γενικῆς Συνελεύσεως τὰς διαταγὰς τῆς Πόρτας, νὰ τοῖς παραστήνῃ τὰς χρεῖας τῆς Ἐσωτερικῆς Διοικήσεως, καὶ νὰ τοῖς γνωστοποιῆ τὰ περὶ τοῦ ποσοῦ τῶν φόρων καὶ τοὺς διορισμοὺς τῶν Βοιβόδων. Αἰτήσας δὲ καὶ λαθῶν τὴν συγκατάθεσίν των ὡς πρὸς τὰ διακοινωνθέντα, ἐξέδιδε τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς.

Εἰς περιστάσεις ἐκτάκτους, εἰάν π. χ. ἦτον ὑποψία ἐξωτερικοῦ πολέμου, ἢ συνέβαινον ταραχαὶ ἐσωτερικαί, ὁ

Πασᾶς μετεκάλει τότε καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς διὰ νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν χριστιανῶν.

Αἱ ἀποφάσεις του, ἐξαιρουμένων τινῶν, τὰς ὁποίας αἱ περιστάσεις ὑπηγόρευον, ἐπρεπε νὰ ἐπιστηρίζωνται εἰς τὸ Ἰλάμι τοῦ Μεχμεμέ.

Ἡ Πόρτα διώριζε προσέτι δύο Ἀξιωματικούς περὶ τὸν Πασᾶν, τὸν μὲν ὀνομαζόμενον Μουκαμπελετζή, τὸν δὲ Δεφτέρ Κεχαγιά. Ὁ πρῶτος ἐκράτει ὅλα τὰ Κατάστιχα ὅπου ἐσημειοῦντο α) αἱ ὀροθεσίαι τῶν ἐπαρχιῶν, τῶν χωριῶν, τῶν καλλιεργουμένων εἴτε χέρσων γαιῶν β) ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων, κατὰ τὴν παλαιόθεν γενομένην καταμέτρησιν. Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος εἶχε χρέος νὰ δίδῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν πληροφορίας περὶ ὅλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ὅποτεν ἠνοίγοντο αὐτὰ τὰ κατάστιχα, ἐχρεώσκει νὰ ἦναι παρῶν ὁ Δεφτέρ Κεχαγιάς καὶ νὰ τὰ σφραγίσῃ ἐνταυτῷ ἐκ νέου. Ὁ Μουκαμπελετζῆς δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ τὰ ἀνοίγῃ μόνος. Οἱ δύο οὗτοι ἀξιωματικοί, ὡς καὶ οἱ δύο Πασάδες τῶν φρουριῶν, δὲν συμμετεῖχον παντελῶς εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα.

Ἐστέλλοντο παρὰ τῆς Πόρτας καὶ δύο ἄλλοι ἀξιωματικοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀλά-Μπέιδες, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν διέτριβεν εἰς Τριπολιτσάν, ὁ δὲ εἰς Μιστράν. Ἦσαν δὲ ἀρχηγοὶ δύο πολεμικῶν καταστημάτων, λεγομένων Σπαηλίκια, χωρὶς ὅμως οὐδὲ αὐτοὶ νὰ συμμετέχωσι ποσῶς τῶν πολιτικῶν πραγμάτων.

Εἰς πᾶσαν ἐπαρχίαν ἦτον ἕνας Καδῆς, διοριζόμενος ἀπὸ τὸν Ρούμελη-Καζασκέρην, ἐκ τῆς τάξεως τῶν γραμματισμένων. Διέμενε δὲ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο ἀπὸ 6 ἕως 12 μῆνας, καὶ σπανίως ἕως 18. Ἐδίκαζεν ἀνεκκλήτως ὅλας τὰς πολιτικὰς καὶ ἐμπορικὰς ὑποθέσεις παντὸς εἴδους καὶ βαθμοῦ. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτο καὶ ἐκτελεστής τῶν ἀποφάσεών του, τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὁποίων μόνος ὁ Πασᾶς ἠδύνατο νὰ ἀναβάλῃ, ἐκκαλῶν τὴν ὑπόθε-

σιν εἰς Τριπολιτσάν πρὸς ἀναθεώρησιν. Ἐν τοσοῦτω, αὐτῇ ἢ δυναμικῇ (facultative) ἐκκλησίᾳ ἦτον κατάχρησις ἐξουσίας. Ἄν καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Καδῆ ἐπεδέχοντο ἐκτέλεσιν, αἱ κρισολογίαι μολαταῦτα παρετείνοντο ἐπ' ἄπειρον, διότι ἡ νομικὴ τῶν Τούρκων, οὔσα ἀσαφὴς καὶ ἀντιφατικὴ, ἐξηγεῖτο κατὰ διαφόρους τρόπους παρὰ τῶν Οὐλεμάδων, καὶ ἐκ τούτου ἐπὶ μᾶλλον συνεπλέκετο ἡ δικανικὴ.

Εἰς τὸν διορισμὸν νέου Πασᾶ ἢ Καδῆ, αἱ προδικασθεῖσαι ὑποθέσεις ἐδύναντο νὰ συζητηθῶσι, καὶ πολλάκις ἢ ἀπόφασις τοῦ νέου Καδῆ ἦτον ἐναντία τῆς τοῦ προκατόχου του. Διότι, ἐκεῖνος μὲν ἀπεφάσιζε π. χ. κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Μοῦσειν-Ἐφέντη, αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν τοῦ Ἀλῆ-Ἐφέντη. Αἱ τοπικαὶ συνήθειαι καὶ ὁ καιρὸς μόνον ἠδύναντο νὰ δώσωσι τέλος εἰς παρομοίας κρισολογίας.

Περὶ δὲ τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων, ὁ Καδῆς ἀνεφέρετο εἰς τὸν Πασᾶν, καὶ ἄνευ ῥητῆς αὐτοῦ διαταγῆς δὲν ἐδύνατο νὰ ἐξετάσῃ ταιαύτην ὑπόθεσιν.

Ὁ Καδῆς εἶχε περιπλέον τὸ δικαίωμα νὰ ἀκούῃ τὰ παράπονα τῶν πολιτῶν, καὶ νὰ τὰ ἐκθέτῃ εἰς τὰς πολιτικὰς Ἀρχάς, νὰ ἀντεξετάζῃ τὰ τῶν φόρων καὶ νὰ ἐξελέγγῃ τὰς ἀπάτας ἢ τὰς καταχρήσεις, δι' ἐγγράφου του πρὸς τὸν Πασᾶν. Τὸ ἐγγράφον τοῦτο λεγόμενον Ἰλάμ, εἶχε κάποιον βᾶρος.

Ὅλαι αἱ πωλήσεις ἀμπελώνων, ὀσπητίων, δένδρων, ἐργαστηρίων, κτλ. ἀπητεῖτο νὰ καθυποβάλλωνται εἰς τὸν Καδῆν καὶ, διὰ νὰ ἔχῃ κῦρος ἢ πώλησις, ἦτον ἀπαραίτητον τὸ παρ' αὐτοῦ διδόμενον χοντζέτι (ἐγγράφον ἰδιοκτησίας). Τὸ γνήσιον τῆς πωλήσεως ἐβεβαιοῦτο ἀπὸ μάρτυρας, Χριστιανοὺς εἴτε Τούρκους.

Εἰς τὰς μεταξὺ χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων διαφορὰς, ἡ μαρτυρία ἐνὸς χριστιανοῦ δὲν ἦτον δεκτὴ, οὔτε ὑπὲρ, οὔτε κατὰ.

Ὁ Καδῆς εἶχε προσέτι τὸ δικαίωμα νὰ ἐπισυνάπτῃ ἕνα πιστοποιητικὸν εἰς τὰς πρὸς τὸν Πασᾶν, ἢ πρὸς τὴν Πόρταν, Ἐπαρχιακὰς ἀναφορὰς. Μ' ὄλα ταῦτα, αὐστηρῶς ἀπηγορεύετο εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα.

Πρὶν τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ νῦν Σουλτάνου, ὁ Βοϊβόδας διωρίζετο παρὰ τῆς Πόρτας κατ' αἴτησιν τῆς Κοινότητος, ἢ τῶν Μαλακιανέ Ζααπίδων (ἀγοραστῶν τοῦ δεκάτου). Ἀλλὰ, δυνάμει ψηφίσματος τοῦ νῦν Σουλτάνου, ὁ διορισμὸς τῶν Βοϊβοδάδων ἐγένετο ἀπὸ τοὺς Πασάδες.

Ὁ Βοϊβόδας ἐχρεώσκει νὰ εἰσπράττῃ τὸ χαράτζι (κεφαλαίτικον), νὰ ἀκολουθῇ τὰς ὁδηγίας τοῦ Πασᾶ, νὰ ἐκτελῇ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Κριτηρίου, καὶ νὰ ἐνεργῇ τὰς αἰτήσεις τῶν Κοτζαμπάσιδων, ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν Ἀστυνομίαν ἢ τὴν εἰσπραξίν τῶν δοσιμάτων.

Διὰ πᾶσαν πώλησιν γῆς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδῃ κυρωτικὸν ἐγγράφον λεγόμενον Ταπί, τὸ ὁποῖον μόνον ἔκαμνε τὴν πώλησιν ἀναμφισβήτητον.

Ὁ Βοϊβόδας ἦτον ἐνιαύσιος. Ὁ δὲ παρὰ τοῦ Πασᾶ διοριζόμενος Ἀγιάνης ἔργον εἶχε νὰ ὑπερασπίζηται τὰ δίκαια τῶν ὁμοθρήσκων του. Ὁ Καποὺ-Μπουλούκμασης, ἐκλεγόμενος ἀπὸ τοὺς Κοτζαμπάσιδες, παρηκολούθει τὸν Βοϊβόδαν μετὰ 10 ἢ 15 ἐνόπλων. Ἀλλὰ δὲν ἐδύνατο καμμίαν διαταγὴν νὰ ἐκτελῇ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Κοτζαμπάσιδων.

Οἱ Κοτζαμπάσιδες ἐκλέγοντο ἀπὸ τοὺς προεστῶτας τῶν κωμοπόλεων καὶ τῶν χωρίων, οἵτινες, συνεργόμενοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας, ἐνήργουν τὴν ἐκλογὴν διὰ τῆς πλειοψηφίας καὶ χωρὶς εἰς ταύτην ποσῶς νὰ παρεμβῇ καμμία Τουρκικὴ Ἀρχή. Γενομένης τῆς ἐκλογῆς οἱ ἴδιοι ἐκλέκτορες καθυπέβαλλον τὴν πράξιν των εἰς τὸν Καδῆν, δι' ἐνυπογράφου καὶ ἐνσφραγίστου γράμματός

των, και ἐζητούν τὸ Ἰλάμι του. Ὁ Καδῆς, ἐνώπιον τοῦ Βοϊβόδα, τοῦ Ἀγιάνη και τῶν ἐπισημοτέρων Τούρκων, μαρτυρούντων τὴν θέλησιν τῶν Προεστώτων, ἐξέδιδε τὸ ζητούμενόν πιστοποιητικόν, και διευθύνοντο ὅλα εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Πασᾶ.

Οἱ Κοτζαμπάσιδες ἦσαν ἐνιαύσιοι. Ἐκαστος τούτων ἐχρεώσται εἰς τὸ τέλος τῆς διοικήσεώς του νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών του εἰς τὴν ἐπαρχίαν, διὰ νὰ λάβῃ ἀπολυτικόν ἔγγραφον. Ὅσαι Ἐπαρχίαι εὐχαριστοῦντο ἀπὸ τοὺς Κοτζαμπάσιδες των, ἐκοινοποιοῦν τοῦτο δι' ἀναφορῶν των πρὸς τὸν Πασᾶν, ὅστις συνήθως παρέτεινε τὴν διάρκειαν τοῦ ὑπουργήματός των και εἰς τὸν ἀκόλουθον χρόνον. Οὗτοι ἐκανόνιζον τὸν τρόπον τῆς εἰσπράξεως τῶν δοσιμάτων, και ἐδύναντο νὰ κάμνωσιν ἐκτακτὰ ἐξόδα, τὰ ὅποια μετὰ ταῦτα καθυπέβαλλον εἰς τὴν Ἐπαρχιακὴν Συνέλευσιν. Εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ προδιαθέτωσιν ἐν γένει ὅλας τὰς ὑποθέσεις τῶν βραγιάδων, ἐνταυτῶ και νὰ κρίνωσι τὰς ὑποθέσεις των ὁποιασδήποτε φύσεως· και ἂν νηχαριστῶντο ἀμφοτέρω τὰ μέρη, καμμία Τουρκικὴ Ἀρχὴ δὲν ἐδύνατο νὰ παρεμβῆ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως. Ἀκόμη και οἱ ὑπὸ φυλακὴν χριστιανοὶ ἐδύναντο νὰ προστρέξωσιν εἰς τοὺς Κοτζαμπάσιδες διὰ νὰ τύχωσι τῆς ἐλευθερώσεώς των.

Καμμία διανομὴ ἢ εἰσπραξὶς φόρων δὲν ἠμπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ ἄνευ ἀδείας και γνώμης τῶν Κοτζαμπάσιδων. Ἡ πρὸς τὸν Πασᾶν σχέσις των εἶχε μέγα βάρος. Ὅλαι τῶν κωμοπόλεων ἢ χωρίων αἱ ἀναφοραὶ ἔπρεπε διὰ μέσου αὐτῶν νὰ διευθύνωνται πρὸς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχάς. Καὶ εἰς κανένα ἄλλον, παρὰ τὸν Πασᾶν, δὲν ἐχρεώσταν νὰ δίδωσι λόγον τῆς διοικήσεώς των εἰς τοῦτον δὲ μόνον ἀπέκειτο τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς παιδεύσῃ ἢ νὰ τοὺς ἀνταμείψῃ.

Ἡ μεγάλη ἐπιρροή τῶν Κοτζαμπάσιδων κατὰ τὴν Πελοποννησον ἐπήγαγε α) ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Τούρκοι ἦσαν ὀ-

Ἡ μεγάλη ἐπιρροή τῶν Κοτζαμπάσιδων κατὰ τὴν Πελοποννησον, ἐπήγαγε α.) ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Τούρκοι ἦσαν ὀλιγάριθμοι, και πάντοτε δηρημένοι πρὸς ἀλλήλους· β.) διότι παλαιόθεν αἱ ἐπαρχίαι ἔπεμπον εἰς Κωνσταντινούπολιν ἓνα ἢ δύο ἐκ τῶν προκρίτων, οἵτινες, συνιστάμενοι ὡς ἀντιπρόσωποι, ἐλευθέρως ἐγνωμοδοτοῦν εἰς τὴν Πόρταν. Μὲ τὸν καιρὸν, ἡ σύστασις αὕτη ἔμεινε δικαίωμα εἰς τοὺς Πελοποννησίους, οἵτινες ἔστελλον ἀντιπροσώπους, ἐφωδιασμένους μὲ ἐπίσημον ἔγγραφον, τόσον ἀπὸ μέρους τῶν χριστιανῶν, ὅσον και ἀπὸ μέρους τῶν Τούρκων.

Εἰς τοὺς Τούρκους ἡ συνήθεια εἶχεν ἰσχὺν ἀνωτέραν τοῦ νόμου. Ἐξ αἰτίας τούτου ἔπρεπε πάντοτε δύο ἢ τρεῖς και κάποτε τέσσαρες Κοτζαμπάσιδες νὰ διαμένωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Βε κί λ ι δ ε ς τοῦ Μω ρ έ ω ς.

Ἡ ὑπόληψις, τὴν ὁποίαν οἱ ἀπεσταλμένοι οὔτοι ἀπέλαμβανον πλησίον τῆς Πόρτας, ὡς ἐκ τῶν μέσων τὰ ὁποία τοῖς ἐχορήγει ἡ Πατρίς των, ἐνέπνεε κάποιαν συστολήν εἰς τοὺς Πασάδες, τινὲς ἐκ τῶν ὁποίων καθηρέθησαν δι' ἐνεργείας αὐτῶν.

Ὁ Σεν το ὕ κ-Ἐ μ ἱ ρ η ς (Ταμίας) ἐφύλαττεν ὅλα τὰ χρήματα, ἅτινα διὰ χειρὸς του ἐμελλον νὰ παραδίδωνται εἰς τὰς Τουρκικὰς ἀρχάς. Ἐκράτει τὰ κατάστιχα τῶν λογαριασμῶν ἐκάστης ἐπαρχίας, και ἐφύλαττε τοὺς καταλόγους τῶν φορολογιῶν, ὑπεγγραμμένους παρὰ τῶν Κοτζαμπάσιδων. Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος, ἂν και ὑπαγόμενος εἰς τὸν Πασᾶν, ἐχρεώσται ὁμως νὰ ἀκολουθῇ τὰς διαταγὰς αὐτῶν.

Οἱ Προεστώτες τῶν κωμοπόλεων και χωρίων εἶχον ὡσαύτως χωριστὸν Ταμίαν, ὀνομαζόμενον Κα ψ ι μ ἄ λ η ν, ὅστις ἐκλέγετο καθ' ὃν τρόπον και οἱ Κοτζαμπάσιδες, εἰς τοὺς ὁποίους χρεὸς εἶχε ν' ἀναφέρεται διὰ τὰς ὑποθέσεις τῶν χωρίων.

Τοιαύτη ἦτον ἡ πολιτικὴ Διοίκησις τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλὰ δύναται τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἕνας Πασᾶς, ὅστις ἀνέβη εἰς τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀξίαν, ἀφοῦ πρὸ ὀλίγου διετέλει κρεοπωλῶν, ἄλλως δὲ ἀμαθῆς ἐπίτροπος ἀπολύτου Δεσπότη, δύναται τις λέγομεν νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἄνθρωπος τοιοῦτος ἠμπόρει ποτὲ νὰ φέρεται ἐπιεικῶς, καὶ νὰ ἀκολουθῇ διοικητικὰς διατάξεις;

Συνήθως οὔτοι, γνωστοὶ κατ' ἐξοχὴν διὰ τὸ σκληρὸν καὶ δύσκολον τοῦ χαρακτήρος των, συνιστῶντο εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ Σουλτάνου, ὡς παρὰ πάντα ἄλλον ἀξιώτεροι νὰ κυβερνώσι τὸν λαόν.

Εἰς τὰς ἀθαιρέτους Κυβερνήσεις, τὰ πάντα γίνονται κατὰ τὴν θέλησιν τῶν Ἀρχηγῶν, οἵτινες ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ κάμνωσι νόμους, καὶ κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των νὰ τοὺς ἐφαρμόζωσιν. Ἡ βραδιουργία, ἡ ἀπάτη καὶ ὁ δόλος διευθύνουσι τὰς πράξεις των. Ταῦτα πάντα ἦσαν ἐτι πλέον δεινότερα ὡς πρὸς τὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἦτον ἐξωρισμένη ἡ παιδεία. Κανεὶς δὲν ἐδύνατο νὰ λαλήσῃ ἔμπροσθεν τοῦ Πασᾶ, ὅστις εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ σηκώσῃ τὴν ζωὴν οὔτινος ἢ θηλεν ἐκ τῶν διοικουμένων του, καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε ἔντρομος ἐπλησίαζε τις εἰς τὸ παλάτιόν του. Ἐτρόμαζεν ἄκόμη καὶ πρὶν ἰδῆ τὸν Δεσπότην τοῦτον, καὶ ἀκούσῃ τὴν ἀπειλητικὴν του φωνήν· 150 ἔνοπλοι στρατιῶται, Καβάσιδες λεγόμενοι, ἕνας Ἰτζ-Ἀγᾶς, καὶ ὁ Δῆμιος, ἐφύλαττον ἀδιαλείπτως τὴν πύλην τοῦ Πασᾶ, καὶ ἐν μόνον νεῦμα τῆς κεφαλῆς του ἀπεφάσιζε τὴν ζωὴν τοῦ ἰκετεύοντος.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Σπάρτης εἶχε σύστημα διαφοροτικόν. Πρὸ τοῦ 1770, διοικεῖτο ἀπὸ τοὺς Καπιτάνους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκλέγετο ὁ Ἀρχηγός, φέρων τὸ ὄνομα Μπάς-Καπιτάν. Ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἐπλήρωνεν εἰς τὴν Πόρταν 4000 γρόσια διὰ κεφαλιάτικον.

Εἰς τὴν Μάνην, πώποτε δὲν ὑπῆρξε Τουρκικὴ Ἀρχή. Μετὰ τὸ 1770 ὁ Καπιτάν Πασᾶς, διετάχθη ἀπὸ τὸν Σουλ-

τάνον νὰ διορίσῃ ἐκεῖ Διοικητὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μπέην τῆς Μάνης· καὶ ἔκτοτε, ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἠναγκάσθη νὰ πληρῶνῃ 15,000 γρόσια κεφαλιάτικον.

Ὁ Μπέης ἐχρεώσεται νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς εὐταξίας· νὰ πέμπῃ τοὺς φόρους εἰς τὸν Καπιτάν Πασᾶν· καὶ, χρείας τυχούσης, νὰ ζητῇ ἀπ' αὐτὸν βοήθειαν.

Τὸ Σαντζάκι τῆς Εὐρίπου περιεῖχε τὴν Εὐβοίαν, Ἀττικὴν, Θήβας, Λεβαδίαν, Τουρκοχωρί, Μπουδονίτζαν, Ζητεῦνι, Σάλωνα, Λιδωρίκι καὶ Μαλανδρεῖνον. Τὸ δὲ τοῦ Κάρελι (Αἰτωλία καὶ Ἀκαρνανία), τὸ ὁποῖον περιεῖχε τὸ Μεσολόγγιον, Ἀνατολικὸν Βλοχόν, Ξηρόμερον, Βάλτον καὶ Βόνιτσαν, ἐμπεριλαμβάνετο εἰς τὴν Διοίκησιν τοῦ Σαντζακίου τῆς Εὐρίπου. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ δέκατον τοῦ Σαντζακίου τοῦ Καρελίου εἶχε δοθῆ εἰς τὴν Βαλιδὲ (μητέρα τοῦ Σουλτάνου) διὰ νὰ τὸ νέμεται, αὕτη κατῴρθωσε νὰ διορίζεται εἰς αὐτὸ ὁ Διοικητὴς κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν Πόρταν, καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κάρελι-Μουσελίμ νὰ ἀναγνωρίζεται μόνον ἀπὸ τὸν Πασᾶν τῆς Εὐρίπου.

Ἡ Ναύπακτος, Ἀπόκουρον, Κράβαρι, Καρπενήσι, Πατρατζῆκι καὶ Δομοκὸν ἐσχημάτιζον χωριστὸν Σαντζάκι· Αἱ δὲ ἐπαρχίαι τοῦ Ἀσπροποτάμου καὶ τῶν Ἀγρᾶφων, ὑπήγοντο εἰς τὸ Σαντζάκι τῶν Τρικκάλων.

Εἰς τὰ Σαντζάκια ταῦτα διωρίζοντο Πασάδες 3 Οὐρῶν. Τὸ σύστημα τῆς Διοικήσεως ἦτον ὁμοιον μὲ τὸ τῆς Πελοποννήσου, διαφέρον μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν Κοτζαμπάσιδων, ὁποῖους αἱ ἐπαρχίαι αὗται δὲν ἐκλεγον παντελῶς, ἀλλ' οὔτε εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ στέλνωσι Βεκίλιδες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς Κυβερνήσεως ἐφυλάχθη μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, τοῦ ὁποῖου ὁ δεσποτισμὸς τίποτε δὲν ἐσεβάσθη.

Ἡ νῆσος Ὑδρα ὑπήγετο εἰς τὸν Καπιτάν Πασᾶ, καὶ

διοικεῖτο παρὰ τῶν ἐντοπίων ἀριστοκρατικῶς. Οἱ πρόκριτοι αὐτῆς τῆς Νήσου, οἱ σημαντικώτεροι κατὰ τὰ πλοῦτη καὶ τὴν ἐπιρροήν, ἦσαν εἰς δύο κόμματα διηρημένοι, ἕκαστον τῶν ὁποίων διοικοῦσεν ἐναλλάξ τὴν Νῆσον ἐνιαυσίως.

Τὸ σῶμα τῶν Προκρίτων ἔκαμνε διατάξεις διὰ τὴν διατήρησιν τῆς εὐταξίας, διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν θάλασσιον Ἀστυνομίαν. Εἰς δὲ τῶν ἐντοπίων ἐκτέλει τὰ χρέη τοῦ Ἀστυνόμου ὑπὸ τὸ ὄνομα Ζαμπίτης, ὁ διορισμὸς τοῦ ὁποῦ καθυπεβάλλετο εἰς τὴν ἐπίκρισιν τοῦ Καπιτάν Πασᾶ.

Ἡ Ὑδρα εἶχε προσέτι μίαν Καγγελλαρίαν, συνισταμένην ἀπὸ ἕνα Γραμματέα καὶ τινὰς Παρέδρους, οἱ ὅποιοι ἐδίκαζον τὰς διαφοράς. Αἱ ἀποφάσεις των ἀνεκρίνοντο παρὰ τῶν Προκρίτων. Ἐκτέλει δὲ ἡ Καγγελλαρία καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ Μνήμονος (Νοταρίου).

Ἐν κριτήριον ἐκκλησιαστικὸν ἔκρινε τέλος πάντων τὰς σύμπιπτούσας διαφοράς περὶ γάμου, διαζυγίου, κτλ.

Ἡ Νῆσος Σπετσῶν διοικεῖτο καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ Ὑδρα.

Ἡ Νῆσος Ψαρῶν ὑπήγετο εἰς τὸν Καπιτάν Πασᾶ καὶ διοικεῖτο ἀπὸ Δημογέροντας ἐκλεγομένους ἀπὸ τὸν λαόν. Οἱ πολῖται ὅλοι, εἰς γενικὴν συνέλευσιν συναθροιζόμενοι, ἐνῆργουν τὴν ἐκλογὴν 12 ἐκλογέων, οἵτινες ἐκλεγον δι' ἕνα ἔτος τρεῖς Δημογέροντας καὶ ἕνα ταμίαν. Ὁ ταμίας, βοηθούμενος ἀπὸ δύο συνεργάτας, ὀνομαζομένους Δατζιέρους, παρελάμβανεν ὅλα τὰ εἰσδήματα. Ἄλλ' ὅποτε ἐπρόκειτο λόγος περὶ μεγάλων πραγμάτων, οἱ Δημογέροντες εἶχον χρέος νὰ συγκαλῶσι τὸν λαὸν εἰς γενικὴν συνέλευσιν, διὰ ν' ἀποφασίζωνται ὁμοφώνως.

Ὅλαι αἱ περὶ πολιτικῶν ἢ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων διαφοραὶ καθυπεβάλλοντο εἰς αἵρετοκρίσις.

Ὁ Καπιτάν Πασᾶς ἐπεκύρωνε τὰς ἐκλογάς, ὡς καὶ τὰς

ἀποφάσεις τῶν αἵρετοκριτῶν, χωρὶς ὅμως εἰς ταύτας νὰ παρεμβαίνει παντελῶς· ἐξέταζε δὲ μόνον τὰς ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις.

Αἱ Νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, Σκόπελος, Σκιάθος, Ἡλιοδρόμια, Σκῦρος, Σαλαμίς, Αἴγινα, Πόρος, Κέα, Θερμιά, Σέριφος, Σύφνος, Κίμωλος, Ἀμοργός, Μῆλος, Πολύκανδρος, Σύκινος, Ἴος, Σαντορίνη, Ἀνάφη, Κάσσος, Ἀστυπалаία, Πάτμος, Νάξος, Πάρος, Ἀντίπαρος, Μύκρονος καὶ Τρίκερα, ὑπήγοντο ὡσαύτως εἰς τὸν Καπιτάν Πασᾶν, ὅστις εἰς πᾶσαν μίαν ἔστελλεν ἕνα ἐπιστάτην τοῦ δεκάτου, μουσουλμάνον εἴτε χριστιανόν, ὀνομαζόμενον Ζαμπίτην.

Ἐκάστη τῶν νήσων τούτων εἶχε τοὺς Προεστῶτάς της, ἐκλεγομένους ἐκ τῆς κλάσεως τῶν πλουσιωτέρων καὶ ἰσχυροτέρων, καὶ βοηθούμενους παρὰ δύο συνεργατῶν. Αἱ διαφοραὶ ἔθεωροῦντο ἀπὸ τοὺς Προεστῶτας ἢ αἵρετοκριτὰς ἄλλ' ἐκαλοῦντο εἰς τὸν Καπιτάν Πασᾶν, ὅστις ἀπεφάσιζε πάντοτε τὰ ἐγκληματικά.

Καμμία ἄλλη Τουρκικὴ Ἀρχὴ δὲν εἶχε τὴν παραμικρὰν ἐπιρροήν εἰς τὰς νήσους ταύτας, καὶ οὐδ' αὐτὸς ὁ Σουλτάνος δὲν ἔστελλεν εἰς αὐτάς ἀμέσους διαταγὰς.

Ἡ Νῆσος Σάμοσ ὑπήγετο εἰς τὸν Σεῖσλάμην, ὅστις ἔστελλεν εἰς αὐτὴν κατ' ἔτος διοικητὴν Τούρκον, εἶχε δὲ καὶ Προεστῶτας.

Ἡ Νῆσος Τήνος ὑπήγετο εἰς τὸν Ζαπαχανᾶ, ὅστις ἔστελλεν εἰς αὐτὴν ἕνα Ζαμπίτην. Διοικεῖτο δὲ καθ' ὃν τρόπον καὶ αἱ λοιπαί, καὶ ὁ Ζαμπίτης δὲν ἔκαμνε τίποτε χωρὶς τὴν συναίνεσιν τῶν Προεστῶτων.

Ἡ Νῆσος Ἄνδρος, ὑπαγομένη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Σουλτάναν, ἐδόθη μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς εἰς τὸν Ζαπαχανᾶ, ὅστις ἔστελλεν εἰς αὐτὴν ἕνα Ζαμπίτην διὰ τὴν διατήρησιν τῆς εὐταξίας, καὶ διὰ νὰ κρίνη τὰς διαφοράς τῶν ἐντοπίων. Ἡ Νῆσος αὕτη εἶχεν ἕνα Κοτζάμπασην, ὅστις ἅμα ἐκλεχθεὶς ἀπὸ τὸν λαόν, ἀπήρχετο εἰς

Κωνσταντινούπολιν, όπου ἐπλήρωνε τὸ λεγόμενον Ἰλτιζάμι τῆς Νήσου, καὶ λαμβάνων τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἀξιωματὸς του ἀπὸ τὸν Ζαράπαχαν Ἄμίνην. Ἐπανήρχετο πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν του. Ὁ Ζαμπίτης οὗτος δὲν ἐκτέλει καμμίαν δικαστικὴν ἀπόφασιν, χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Κοτζάμπαση.

Αἱ Νῆσοι Λέρος, Κάλυμνος, Νίσυρος, Τῆλος, Χάλκη, Κάρπαθος, Σύμη καὶ Καστελόριζον, ὑπήγοντο εἰς τὸν Μπέην τῆς Ῥόδου, ὅστις ἐστελλεν εἰς αὐτὰς Ζαμπίτιδες. Ἐντοσούτω εἶχον καὶ τοὺς Προεστῶτάς των, ἀπολαύοντες τὸ Δικαίωμα τοῦ νὰ τοὺς ἐκλέγῃσι.

Χίος.—Ἐπὶ τῆς τελευταίας παραδόσεως τῆς Χίου εἰς τοὺς Τούρκους κατὰ τὸ 1694, οἱ Χριστιανοὶ κάτοικοι τῆς νήσου ἔλαβον διὰ συνθήκης πολλὰ προνόμια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑφεξῆς.

Α'. Ἡ ἀπόλυτος ὀρησκευτικὴ ἐλευθερία.

Β'. Ἡ παρὰ τῆς κοινότητος διεύθυνσις τῶν τοπικῶν πραγμάτων.

Γ'. Ἡ ἀτέλεια τοῦ δεκάτου, περιορισθέντες εἰς μικρὸν τινα φόρον, λεγόμενον Τακρίτι (Τακρίλι).

Δ'. Ἡ νῆσος ἐχρεώσται νὰ ἔχῃ ἓνα καὶ μόνον Διοικητὴν Τούρκον, ὀνομαζόμενον Μουσελίμην.

Ε'. Καμμία Τουρκικὴ οἰκογένεια δὲν ἐδύνατο νὰ κατοικῇ ἐπὶ τῆς Νήσου.

ΣΤ'. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Τούρκων, οἵτινες κατεῖχον τὸ φρούριον, ἦτο προσδιωρισμένος καὶ ἡ φρουρὰ ἔπρεπε νὰ ἀλλάζῃ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν.

Ζ'. Ἐνας μόνος Ἀγᾶς Τούρκος ἤρχετο κατ' ἔτος, καὶ ἐσύναζε τὸ δόσιμον 20,000 ὀκάδων μαστίχης.

Οἱ κάτοικοι καθυπεβάλλοντο εἰς τὸ χεράτσι.

Μετὰ καιρὸν οἱ κάτοικοι ἐστερήθησαν πολλὰ ἀπὸ τὰ προνόμια ταῦτα, καὶ εἰς τὰ 1820, τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς Χίου ἔκειτο ἐπὶ τῶν ἀκολούθων βάσεων:

Ὁ Σουλτάνος ἔστελλε κατὰ διετίαν ἓνα Διοικητὴν, ὀνομαζόμενον ὠσαύτως Μουσελίμην, ὅστις, πληρόνων ποσότητά τινα εἰς τὸν κύριόν του, ἐδιοικοῦσε τὴν Νῆσον δι' ἰδίον του λογαριασμόν. Εἶχε δὲ οὗτος καὶ ἓνα ἀστυνομὸν λεγόμενον Σοῦμπασην.

Τὸ φρούριον εἶχεν ἓνα ἀρχηγὸν, μὲ ἀπεριόριστον διάρκειαν, ἔχοντα ὑπὸ τὰς διαταγὰς του ἀξιωματικούς καὶ φρουρὰν Τουρκικὴν.

Ἐνας κριτὴς Τούρκος, ὀνομαζόμενος Καδῆς, ἐστελλετο ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ αὐτὸς ἰθεῶρει τὰς ἀφορώσας τοὺς Τούρκους καὶ βραγιάδες πολιτικὰς καὶ ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις, ἔχων ὠσαύτως ἀπεριόριστον διάρκειαν.

Ἐστελλετο προσέτι ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν καὶ ἓνας Τούρκος διὰ τὴν σύναξιν τῆς μαστίχης ὀνομαζόμενος Σακίζ-Ἄμίνης. Ἄν καὶ δὲν εἶχεν οὗτος καμμίαν ἄμεισον ἐξουσίαν, ἐγένετο καταχρηστικῶς προστάτης καὶ ἀρχηγὸς τῶν χωρίων, ὅπου γίνεται ἡ μαστίχη, κειμένων κατὰ τὸ μεσημβρινὸν τῆς Νήσου, 21 τὸν ἀριθμόν. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐχώριζεν ἀπὸ τὴν κοινότητα τῆς Νήσου τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων, ὄντας ὅλους χριστιανούς. Μὴν ἀρχοῦμενος εἰς τοῦτο, ἐπέβαλλεν εἰς αὐτοὺς ποινὰς ὑπερόγκους καὶ τοὺς μετεχειρίζετο σκληρῶς· καὶ τελευταῖον οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἠναγκάζοντο νὰ δίδωσιν, ἐκτὸς τοῦ δόσιματος τῶν 20 χιλιάδων ὀκάδων, ὅλην τὴν μαστίχην ἣτις τοὺς ἔμενε, καὶ τὴν ὁποίαν ἐπληρόνοντο εἰς τὸ ἕκτον τῆς τρεχούσης τιμῆς.

Πολλοὶ τῶν Διοικητῶν τούτων καὶ τῶν ὑπαλλήλων ἀξιωματικῶν των μετέφερον τὰς οἰκογενεῖάς των, καὶ οὕτω κατεπατήθη τὸ προνόμιον, τὸ ὁποῖον εἶχον οἱ χριστιανοὶ, διὰ νὰ μὴ ἐμπορῇ νὰ κατοικῇ εἰς τὴν Νῆσον καμμία Τουρκικὴ οἰκογένεια.

Ἐκτὸς τῶν Ἀρχῶν τούτων, ἡ ὀθωμανικὴ Πόρτα ἀνεγνώριζε τὴν κοινότητα ἢ Δημογεροντίαν τῆς Χίου, συγκε-

μένην από 5 έντοπίους πολίτας, κατ' έτος άναμενομένους. Ἡ ὀθωμανική Πόρτα άπετείνετο πάντοτε πρὸς αὐτοὺς δι' ὄλας τὰς ὑποθέσεις τὰς ἀφορώσας τοὺς ραγιαδες, καὶ δι' ὄλας τὰς περὶ χρημάτων ἐκτάκτους καὶ καταχρηστικὰς ἀπαιτήσεις της.

Οἱ Δημογέροντες εἶχον ἀντιπροσώπους εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐκλεγομένους ἐνιαυσίως μεταξὺ τῶν ἐμπορευομένων εἰς ταύτην τὴν πόλιν Χίων. Ἐδίδον δὲ εἰς αὐτοὺς ὀδηγίαις περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Κοινότητος μετὰ τῆς Μητροπόλεως. Παρεκτὸς τῆς Δημογεροντίας, εἶχεν εἰσέτι ἡ Νῆσος πολιτικὰς χριστιανικὰς Ἀρχάς, μᾶλλον ἢ ἤττον ἐξαρτωμένας ἀπὸ ἐκείνην. Οἱ Δημογέροντες οὗτοι, ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἀποφάσεις διαφόρων Συνελεύσεων τῶν προκρίτων τοῦ τόπου, εἶχον πληρεξουσιότητα εἰς ὄλας τὰς πολιτικὰς, ὀρησκευτικὰς, οἰκονομικὰς, φιλανθρωπικὰς καὶ τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως τὰς ὑποθέσεις. Πρὶν ἀπολυθῶσι τῶν χρεῶν των, ὤφειλον νὰ δώσωσιν εἰς τὴν Κοινότητα λόγον τῆς διοικήσεώς των.

Τὴν Κοινότητα ταύτην, ὑποστηριζομένην ἀπὸ ὄλους τοὺς Χριστιανοὺς (τῆς ὁποίας μόνον οἱ κάτοικοι τῶν Μαστιχοχωρίων, διὰ τὰ προεκτεθέντα αἴτια, δὲν ἀπετέλουν μέρος), ἐσέβετο ἡ ὀθωμανική Πόρτα. Ἡ ἔνωσις αὐτῆ τῶν χριστιανῶν, καὶ ἡ τὴν ὁποίαν ἔκαμνον πληρωμὴ ὑπερόγων ποσοτήτων, περιέστελλον τὴν πρὸς τὰς καταχρήσεις κλίσειν τῶν Τούρκων. Ἀπελάμβανον δὲ ἐπίσης μετὰ τῶν Ἑβραίων, καθόσον ἤτο δυνατόν ὑπὸ τοιοῦτους τυράνους, ὑπαρξίν ὀρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν». —

ΤΕΛΩΝΙΑΚΑΙ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ.

Αἱ κατὰ τὰ Ἑλληνικὰ τελωνεῖα ἐνεργούμεναι εἰσπράξεις δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τέσσαρας κεφαλαιώδεις

κατηγορίας διότι πρόκειται κατ' αὐτὰς ἡ περὶ τελῶν ἐμπορευμάτων, ἡ περὶ τελῶν τῆς ναυτιλίας, ἡ περὶ ἐγγείων φόρων, ἡ περὶ δημοσίων εἰσοδημάτων ἀπὸ εἰδικῶν φυσικῶν προϊόντων, ἤτοι τῆς Ἐθραϊκῆς γῆς, τῶν μυλοπετρῶν τῆς γύψου, τοῦ ἄλατος καὶ τοῦ Λαυριωτικοῦ μολύβδου.

Καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων τέλη ἀπὸ 10282 094 δρ. τῷ 1872 ἀνέβησαν εἰς 10380716 τῷ 1873 καὶ 10553872 τῷ 1874. Τὰ δὲ τέλη τῆς ναυτιλίας ἀπὸ 181 377 δρ. τῷ 1872 ἀνέβησαν εἰς 192697 τῷ 1873 καὶ κατέπεσαν εἰς 173873 τῷ 1874. Οἱ δὲ ἐγγεῖοι φόροι ἀπὸ 2773160 δρ. τῷ 1872 κατέπεσαν εἰς 2594550 τῷ 1873, ἵνα ἀνορθωθῶσι, κατὰ τὸ ἤμισυ τοῦ ἐλλείματος, εἰς 2669 317 τῷ 1874. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν δημοσίων δικαιωμάτων, ἡ μὲν Ἐθραϊκὴ γῆ ἀπὸ 35083 δρ. τῷ 1872 παρέσχε 44 470 τῷ 1873 καὶ 56162 τῷ 1874, αἱ δὲ μυλόπετραι ἀπὸ 75851 δρ. τῷ 1872 κατέπεσαν εἰς 56862 τῷ 1873, ἵνα ἀναβῶσιν εἰς 61655 τῷ 1874, τὸ δὲ ἐκ τῆς γύψου δημόσιον εἰσόδημα ἀπὸ 29370 δρ. τῷ 1872 κατέπεσεν εἰς 16 227 τῷ 1872 καὶ 16237 τῷ 1874, τὸ δὲ ἐκ τοῦ ἄλατος ἀπὸ 829505 δρ. τῷ 1872 κατέπεσεν εἰς 765999 τῷ 1873 καὶ 769020 τῷ 1874, τὸ δὲ ἐκ τοῦ Λαυριωτικοῦ μολύβδου ἀπὸ 252 247 δρ. τῷ 1872 ἐδιπλασιάσθη σχεδὸν εἰς 524860 τῷ 1873, ἀνέβη εἰς 98675 κατὰ τὰς πρῶτας 40 ἡμέρας τοῦ 1874.

Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν, μόναι τὰ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων τέλη καὶ τὸ ἀπὸ τῆς Ἐθραϊκῆς γῆς δημόσιον εἰσόδημα ἠκολούθησαν σταθερὰν ἀνάπτυξιν κατὰ τὴν ἐν λόγῳ τριετίαν 1872 — 74. Αἱ λοιπαὶ εἰσπράξεις παριστῶσιν ἐπαισθητὴν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον, κατάπτωσιν. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ ἰδιαιτέρως τὸν Λαυριωτικὸν μολύβδον, ἡ ἐκ τῶν πρώτων ἡμερῶν ὑποδειχθεῖσα σημαντικὴ ὑψώσις τῆς ἐξ αὐτοῦ δημοσίας προσόδου ἀνεβίβασε μὲν τὸν κατὰ τὴν 30 Ἰανουαρίου 1874 σχεδιασθέντα προϋπολογισμὸν τῶν ἀπὸ μεταλλείων καὶ ὀρυ-

κτῶν δημοσίων εισοδημάτων εἰς 2932000 δρ. ἀντὶ τῶν 1592000 δρ. τοῦ 1873), ἀπεδείχθη ὁμως ἐκ τῶν ὑστέρων ματαία, διότι τὸ ὀλικὸν ἀπὸ τῶν μεταλλείων καὶ ὀρυκτῶν ἔσοδον τῆς ἐπικρατείας συνεποσώθη κατὰ τὸν ψηφισθέντα τῆ 6 Δεκεμβρίου 1875 (προ)υπολογισμὸν τοῦ 1874 εἰς μόνον 1000000 δρ. Ἐν γένει ἐν τῇ προκειμένῃ τριετῇ περιόδῳ αἱ ὀλικαὶ (ἐκτὸς τοῦ Λαυριωτικοῦ μολύβδου) ἀπὸ τῶν τελωνείων εἰσπράξεις ἠκολούθησαν τὴν ἐπομένην ἀνάπτυξιν. Ἀπὸ 14206440 τοῦ 1872, κατέπεσαν εἰς 14051223 τῷ 1873 καὶ ἀνέβησαν εἰς 14353426 τῷ 1876.

Α'—Ἐὰν ἀναλύσωμεν ἐκάστην τῶν τριῶν πρώτων, περὶ τὰς τελωνιακὰς εἰσπράξεις, κατηγοριῶν εἰς τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὰς μέρη, ἐφ' ὅσον ἡ τετάρτη κατηγορία περιλαμβάνει τοπικὰ, οὕτως εἰπεῖν, καὶ καὶ οὐχὶ γενικὰ τῆς ἐπικρατείας φαινόμενα, παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ κύριον τῶν ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων τελῶν ἀποτελεῖ ἡ εἰσαγωγὴ, ἐνεργουμένη δι' 27 τελωνείων (8521089 δρ. τῷ 1872 καὶ 8098842 τῷ 1873)· κατόπιν ἔρχεται ἡ ἐξαγωγὴ (1644428 δρ. τῷ 1872 καὶ 2106972 δρ. τῷ 1873) ἐνεργουμένη κυρίως ἀπὸ τῶν λιμένων τῆς Κερκύρας (290804 δρ. τῷ ἄ ἔτει καὶ 708905 τῷ β'), τῆς Κεφαλληνίας (680410 τῷ ἄ καὶ 548698 τῷ β'), τῆς Ζακύνθου (507942 τῷ ἄ καὶ 517726 τῷ β'), τῆς Λευκάδος (94179 τῷ ἄ καὶ 139862 τῷ β'), τῆς Ἰθάκης (28851 τῷ ἄ καὶ 42737 τῷ β') τῶν Κυθέρων (5167 τῷ ἄ καὶ 10823 τῷ β'). Ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς τῆς λοιπῆς ἐπικρατείας ὁ δημόσιος θησαυρὸς εἰσέπραξεν 984 δρ. τῷ 1872 καὶ 9010 τῷ 1873· ὁ δὲ λόγος τῆς διαφορᾶς ταύτης εἶνε ἢ ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ διατήρησις τοῦ πρὸ τῆς ἐνώσεως τελωνιακοῦ κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν συστήματος, ὅπερ διὰ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὡς μικρᾶς σημασίας ἐξαίρεσις ἀπαντᾶται ἐν τῇ ἐφαρμογῇ κατὰ τοὺς ἐλαιοπυρῆνας (2 λεπ. τὴν ὀκᾶ), τὰ βράκη (2 λεπ. τὴν ὀκᾶ.) καὶ τὰ θραύσματα τῶν ὑέλων (6 λεπ. τὴν ὀκᾶ.)

Αἱ σπουδαιότεραι τῶν κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν δημοσίων

εἰσπράξεων ἐνεργοῦνται ἐν τρισὶ τελωνείοις. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἐν Πειραιεὶ εἰσεκόμισε κατὰ τὸ 1872 εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν 1718673 δραχ. καὶ 1900433 τῷ 1873, τὸ ἐν Ἐρμουπόλει 1471247 τῷ ἄ ἔτει καὶ 1522524 τῷ β' τὸ ἐν Πάτραις 1794166 τῷ ἄ καὶ 1479423 τῷ β'. Ἐκ τῶν ἄλλων τελωνείων ἐπτὰ μὲν ὑπερέβησαν τὰς 200 χιλ. δρ. ἐτησίων εἰσπράξεων, ἤτοι τὸ ἐν Κερκύρα 856005 δρ. τῷ ἄ ἔτει καὶ 834666 τῷ β', τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ 548878 τῷ ἄ καὶ 424256 τῷ β', τὸ ἐν Ζακύνθῳ 446584 τῷ ἄ καὶ 371451 τῷ β', τὸ ἐν Ἀθήναις 264502 τῷ ἄ καὶ 232680 τῷ β', τὸ Καλάμαις 259092 τῷ ἄ καὶ 259166 τῷ β', τὸ ἐν Ναυπλίῳ 248328 τῷ ἄ καὶ 248508 τῷ β', τὸ ἐν Λαμίᾳ 202934 τῷ ἄ καὶ 201569 τῷ β'. Τῶν λοιπῶν δὲ τελωνείων αἱ ἐνιαύσαι εἰσπράξεις ὑπῆρξαν οὐσιωδῶς κατώτεραι τῶν 100 χιλ. δραχ. προέχοντος τοῦ ἐν Γυθείῳ (83979 δραχ. τῷ 1872 καὶ 60435 τῷ 1873)· τὸ ἐν Ἀστακῷ κατέχει τὴν τελευταίαν θέσιν (1803 δρ. τῷ 1872).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαμετακόμισιν (ἐν 16 τελωνείοις τῷ 1872 καὶ ἐν 17 τῷ 1873), τρία μόνον τελωνεῖα δύνανται ἀ θεωρηθῶσιν ὡς ὀπωσοῦν σπουδαία· τὸ τῆς Ἐρμουπόλεως ἐχορήγησεν ἀπὸ τοῦ θέματος τούτου εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν 48778 δρ. τῷ 1872 καὶ 55108 τῷ 1873, τὸ τῆς Κερκύρας 43252 τῷ ἄ ἔτει καὶ 52751 τῷ β', τὸ τοῦ Πειραιῶς 10745 δρ. τῷ ἄ καὶ 15802 τῷ β'. Ἡ κατὰ τὰ λοιπὰ τελωνεῖα διαμετακόμισις εἶναι τὸ πλεῖστον μικρᾶς σημασίας, χορηγήσασα ἐν Πάτραις 4259 δραχ. τῷ 1872 καὶ 5844 τῷ 1893, ἐν Ζακύνθῳ 4343 καὶ 4275, ἐν Κεφαλληνίᾳ 2714 καὶ 4924, ἐν Ἀθήναις 1766 καὶ 1873, ἐν Ὑδρᾷ 1233 καὶ 1357. Τῶν ἐτέρων ἑννέα τελωνείων ἡ διαμετακόμισις εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντος.

Β'—Τὰ τέλη τῆς ναυτιλίας διαιροῦνται εἰς λιμενικὰ πρὸς συντήρησιν τῶν λιμένων, ὑγειονομικὰ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κατὰ τὰ παράλια δημοσίας ὑγιεινῆς καὶ εἰς ναυτιλιακὰ ἀπὸ

τοῦ ναυτικοῦ ἰδίως ἐπιτηδεύματος. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν τελῶν τούτων εἶναι τὰ λιμενικά· ὑπολογίζονται εἰς 128008 τῷ 1872 καὶ εἰς 120479 τῷ 1873. Ὅστε ὑπάρχει μικρά τις ἐλάττωσις ἐν τῇ ἐπόψει ταύτῃ τῆς τῶν Ἑλληνικῶν λιμένων κινήσεως. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος προέχει ὁ λιμὴν τῶν Πατρῶν (22349 δρ.), ἔπονται δὲ ὁ τῆς Σύρου (22080 δρ.), ὁ τοῦ Πειραιῶς (19348 δρ.), ὁ τῆς Κερκύρας (9842 δρ.), ὁ τῆς Ζακύνθου (9441 δρ.), ὁ τῆς Κεφαλληνίας (8680 δρ.), κλπ. Κατὰ δὲ τὸ 1873 προηγείται ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς (19879 δρ.), ἔπονται δὲ ὁ τῶν Πατρῶν (19678 δρ.), ὁ τῆς Σύρου (19368 δρ.), ὁ τῆς Κερκύρας (10513 δρ.), ὁ τῆς Ζακύνθου (8102 δρ.), ὁ τῆς Κεφαλληνίας (7006 δρ.), κλπ. Κατ' ἀμφοτέρω τὰ ἔτη τελευταῖοι οἱ λιμένες τῶν Παξῶν (251 δρ. τῷ α' καὶ 443 τῷ β') καὶ τῶν Κυθήρων (183 δρ. τῷ α' καὶ 116 τῷ β').

Τὰ ὑγειονομικὰ τέλη κατέχουσι τὴν δευτέραν θέσιν ἐν τῇ κινήσει τῶν Ἑλληνικῶν λιμένων κατὰ τὰ ἔτη 1872 καὶ 1873. Παρατηρεῖται δὲ αὐξήσις ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους (44484 δρ.) εἰς τὸ δεύτερον (63362 δρ.). Τρεῖς λιμένες κατὰ τὸ 1872 καὶ πέντε κατὰ τὸ 1873 παρέχουσιν εἰσόδημα ἄνω τῶν 5 χιλ. δρ. Ἐκ τῶν ἄλλων ἑπτὰ μὲν τῷ 1872 καὶ τέσσαρες τῷ 1873 μετρῶσι τοῦτο εἰς χιλιάδας, οἱ λοιποὶ δὲ κάτω τῆς χιλιάδος. Σημαντικώτεροι λιμένες κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος εἶναι ὁ τῆς Σύρου (9987 δρ.) καὶ ὁ τοῦ Πειραιῶς (8176 δρ.), κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ὁ τῆς Κερκύρας (18795 δρ.), ὁ τῆς Σύρου (9553 δρ.) καὶ ὁ τοῦ Πειραιῶς (7555 δρ.).

Τὰ ναυτιλιακὰ τέλη κατέχουσι τὴν τελευταίαν ἐν τῷ προκειμένῳ κλάδῳ τῶν τελωνιακῶν εἰσπράξεων. Ὑπολογίζονται δὲ εἰς 8885 δραχ. τῷ 1872 καὶ 8856 τῷ 1873, προέχοντος κατ' ἀμφοτέρω τὰ ἔτη τοῦ λιμένος τῆς Σύρου (3870 δρ. τῷ α' ἔτει καὶ 4272 τῷ β'), ἐπομένου δὲ τοῦ λιμένος Γαλαξειδίου (1633 δρ. τῷ α' καὶ 1500 τῷ β').

Γ—Ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς τελωνείοις εἰσπραττομένων ἐγγείων

φόρων τὴν πρωτίστην θέσιν κατέχουσι αἱ Πάτραι. Μόνα αὐταὶ ἀπέναντι τῶν λοιπῶν τῆς ἐπικρατείας πόλεων ὑπερβαίνουν τὸ ἑκατομμύριον εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ θέματος τούτου πρὸς τὸν δημόσιον θησαυρὸν εἰσφοράς των. Ἀπὸ 1138210 δρ. τῷ 1871 κατέβησαν εἰς 1004370 τῷ 1872 καὶ 1075408 τῷ 1873. Ἡ τάσις αὕτη πρὸς ἐλάττωσιν εἶναι μὲν μικρᾶς ἀριθμητικῆς σημασίας, πάντως ὁμῶς ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς διὰ τὴν Ἀχαϊκὴν σταφιδοπαραγωγὴν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κύριον τῆς φορολογουμένης κατὰ τὸ ἐν Πάτραις τελωνεῖον ὕλης. Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχουσι αἱ Καλάμαι, αἵτινες ἀπὸ ποικιλοτέρων ἐγγείων φόρων 554260 δρ. τῷ 1871 ἀνέβησαν εἰς 614445 τῷ 1872, ἵνα καταπέσωσιν εἰς 509857 τῷ 1873. Τὴν τρίτην θέσιν κατέχει ὁ Πύργος (Κατάκωλον), ὅστις ἀπὸ ἐγγείων σταφιδόφορων 259513 δρ. τῷ 1871 κατέβη εἰς 241310 τῷ 1872, ἵνα ἀναβῆ πάλιν εἰς 257719 τῷ 1873. Τοιοῦτοτρόπως συμπληροῦται τὸ εὐρὺ Πελοποννησιακὸν τρίγωνον τῆς ἐν τῇ πεφυτευμένῃ γεωργίᾳ παραγωγῆς: Πάτραι-Καλάμαι-Πύργος.

Ἀκολούθως ἔρχονται ἡ Ζάκυνθος, τῆς ὁποίας οἱ ἐγγεῖοι φόροι, ἀναβιβαζόμενοι εἰς 188983 δρ. τῷ 1871, καταπίπτουσιν εἰς 170777 τῷ 1872, καί ἐτι μᾶλλον εἰς 109263 τῷ 1873. Ἡ σταθερότης τοῦ ἀνά χεῖρας φαινομένου προκαλεῖ ἰδιαιτέραν μέριμναν ἐν τῇ γεωργικῇ τῆς Ζακύνθου οἰκονομίᾳ. Ὁ Πειραιεὺς κατέχει τὴν πέμπτην θέσιν ἐν τῇ ἀπαραριθμίσει τῶν κατὰ τόπους ἀπὸ τῶν προϊόντων τῆς γῆς τελωνειακῶν εἰσπράξεων. Ἡ ξηρὰ λοιπὸν Ἀττικὴ, χάρις εἰς τὴν γειτονίαν τῆς εὐφόρου Βοιωτίας, δὲν εἶναι ἡ τελευταία εἰς τὰς τιμὰς τῆς γενικῆς τοῦ Κράτους εἰς φυσικὰ προϊόντα ἐξαγωγῆς. Ἀπὸ 125935 δρ. τῷ 1871 οἱ ἐν Πειραιεὶ εἰσπραχθέντες ἐγγεῖοι φόροι ἀνέβησαν εἰς 144536 τῷ 1872. Πῶς αἴφνης κατέπεσαν τόσον ἀποτόμως τῷ 1873 εἰς δρ. 58889; Ἐὰν δὲν ἠγεώχθησαν νέαι ἐμπορικαὶ ὁδοὶ πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ τὰ μὲ-

σόγεια προϊόντα, τὸ φαινόμενον ὄζει φοβερᾶς θεομηνίας, ἧτις ὅμως δὲν ἐνεδύθη, καθ' ὅσον γινώσκω, ἱστορικὸν ἔνδυμα. Ἐκ τῶν λοιπῶν λιμένων μόνος εἰς ἠξιώθη νὰ ὑπερβῆ τὰς 100 χιλ. δρ. ὁ τοῦ Ἀστακοῦ, ὅστις ἀπὸ 65196 δρ. τῷ 1871 εἰσέπραξεν ἐγγείους φόρους δρ. 151890 τῷ 1872, καταπέσας τῷ 1873 εἰς 75910 δρ. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐτέρους λιμένας, τὸ ἔτος 1873 παριστᾷ τὰς ἐξῆς ἀναλογίας: Ναύπλιον δρ. 72835, Βόνιτσα δρ. 70494, Κεφαλληνία δρ. 60662, Μεσολόγγιον δρ. 57257, Λαμία δρ. 55720, Γύθειον δρ. 53471, Σύρος δρ. 33283, Ὑδρα δρ. 30823, Θήρα δρ. 13050 κλπ.

ΠΩΣ ΣΧΗΜΑΤΙΖΟΝΤΑΙ

ΑΙ ΠΟΛΕΙΣ.

Ὁ σχηματισμὸς τῶν πόλεων ἀνήκει εἰς τὴν θετικότεραν τῆς ἐθνικῆς οικονομίας ἔννοιαν. Ἀναλόγως τῆς ἐν αὐτῇ λειτουργούσης δυνάμεως τῶν πραγμάτων, ἀναφαίνονται τὰ χωρία, αἱ κῶμαι, αἱ μικραὶ καὶ αἱ μεγάλαι πόλεις. Αἱ πυκναὶ αὗται, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, συγκεντρώσεις τῶν ἀνθρώπων εἶνε οἱ ἱστορικοὶ σύνδεσμοι τῆς ἐθνικῆς ζωῆς. Ὅσῳ μεγαλείτεροι αὗται, τόσῳ ἀφθονώτεροι καὶ γονιμότεροι οἱ γυμοὶ αὐτῆς. Ὅταν ὁ Rousseau ἔλεγεν, ὅτι καὶ μεγάλαι πόλεις ἐξαντλοῦσι τὰς ἐπικρατίας καὶ ἐξασθενοῦσιν αὐτάς· ὁ πλοῦτος τὸν ὅποιον παράγουσιν εἶναι φανταστικὸς, πολλὰ χρήματα καὶ ὀλίγα ἀποτελέσματα ἔθετε κατὰ μέρος τὴν οἰκονομικὴν τῶν κοινωνιῶν ἀλήθειαν. Ἐν τούτοις ἄς ἴδωμεν πῶς ἐκτυλίσσεται αὕτη.

Ἐὰν ἕκαστος κατασκεύαζεν ὅλα τὰ δι' ἑαυτὸν χρειώδη καὶ δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ἀφ' ἐνός

ἢ οἰκογένεια θὰ ἐγέννα τὴν κοινότητα καὶ ἀφ' ἐτέρου ἢ ἀτομικότης θὰ διεσκόρπιζεν εἰς τὰ δάση. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ ὅτι γεννᾶται τις μεταξὺ ἄλλων, ἐκ τῆς φύσεώς του ἔχει καὶ τὴν ἀνάγκην νὰ ζῆσῃ μεταξὺ ἄλλων. Ἡ συναλλαγὴ τῶν προϊόντων αὐτοῦ εἶναι ἰδιαίτερος χαρακτήρ τῆς φύσεώς του. Αἱ περιοδικαὶ λοιπὸν κατ' ἀρχάς, αἱ μόνιμοι κατοπιν ἐνώσεις πρὸς συναλλαγὴν παρίστανται ὡς τὰ κυριώτερα σύμβολα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Τὰ ἀπαντῶμεν καθ' ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ἀνθρωπογενείας ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἡλικίας αὐτῆς.

Παραγωγοὶ ἐπὶ τῶν μὲν, καταναλωταὶ ἐπὶ τῶν δέ, συναθροίζονται περὶ τὴν ἀγοράν. Ἡ ἀγορὰ εἶναι ὁ πυρρῆν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξέρχεται βαθμηδὸν ἡ πόλις. Προεγγίζουσι κατ' αὐτὴν ἀλλήλοις καὶ ὁ γεωργὸς καὶ ὁ κτηνοτρόφος, καὶ ὁ χειροτέχνης καὶ ὁ ἔμπορος. Ἀντὶ νὰ διατρέχωσι τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις, ὅπως συναντήσωσιν τὰς πρὸς συναλλαγὴν ἐκάστοτε ἐπιτηδεῖους, συγκεντρώνονται, ἄνευ προστάγματος κυβερνητικοῦ, ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ ἀμοιβαίου συμφέροντος. Ἴδου πῶς τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐκτυλίσσεται κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ τῆς Ἀμερικῆς, κατὰ τὰς ἐπομένας παρατηρήσεις τοῦ Birkbeck ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς μεγάλης δημοκρατίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

—Ἐν ταῖς χώραις, καθ' ἃς πολλοὶ νέοι ἀποικοὶ ἠγόρασαν γειτονικὰς πρὸς καλλιέργειαν γαίας τῆς ἐπικρατείας, ἰδιοκτητῆς τις, βλέπων βαθύτερον τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου καὶ τὰς μελλούσας αὐτοῦ προόδους, ὑποθέτων ὅτι ἡ τοποθεσία τῶν γαιῶν του εἶναι ἐπιτηδεῖα πρὸς ἴδρυσιν νέας πόλεως, διαιρεῖ αὐτάς εἰς μικρὰ γήπεδα, κεχωρισμένα καταλλήλως δι' ὁδῶν καὶ τὰ πωλεῖ καθ' ὅσον παρουσιάζεται περίστασις. Βαθμηδὸν κτίζονται οἰκήματα. Κατὰ πρῶτον φθάνει εἰς παντοπώλης μετὰ τινῶν ἐν κιβωτίοις πραγματειῶν, καὶ ἀνοίγει δι' αὐτῶν τὸ παντοπωλεῖον του. Πλησίον αὐτοῦ ἐγείρεται μικρὸν ξενοδοχεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ μετ' ὀλίγον συγκεντροῦ-

σι τὴν διαίτησιν τῶν εἰς ἰατρὸς, εἰς νομικὸς ἐκπληρῶν χρέη συμβολαιογράφου, καὶ εἰς μικρο-ἐπιχειρηματίας. Ἐν τῷ ξενοδοχείῳ τούτῳ εὐρίσκουσι τὸ γεῦμά των οἱ τρόπον τινα ἐπιτοπίως ἐγκαταστημένοι καὶ οἱ περιηγηταί.

Δὲν θραδύνει νὰ προσέλθῃ εἰς σιδηρουργὸς, καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλοι τεχνίται, καθ' ὅσον ἀναπτύσσεται ἡ ἐξ αὐτῶν ἀνάγκη. Μεταξὺ τῶν πρώτων εἶναι εἰς διδάσκαλος, ὅστις χρησιμεύει καὶ ὡς ἱερεὺς δι' ὅλας τὰς θρησκευτικὰς αἰρέσεις.

Ἐὰν ἡ τοποθεσία εἶναι ἀληθῶς εὐτυχῆς, οἱ περίοικοι καλλιεργηταί προσέρχονται ἵνα πωλήσωσι καὶ ἀγοράσωσι, προάγεται δὲ τὸ πολίχνιον μέχρις οὗ καθίσταται κέντρον, πρωτεύουσα, οὕτως εἰπεῖν, τῆς περὶξ αὐτοῦ χώρας. Ἐκατὸν τοιαῦται ἀπόπειραι ἐναυάγησαν, τὸ δὲ ἄροτρον διήλθεν ἀμέριμνον ἐπὶ γαιῶν, τὰς ὁποίας ἠτένισεν προηγουμένως ἡ ἐλπίς τῆς οἰκοδομῆς των. Ἐν τούτοις ἐπέτυχον ἑκατὸν ἄλλαι ὅμοιαι ἀπόπειραι. Ἐν ἔτος πρὶν ἢ κατὰ τὴν ἀνωτέρω μέθοδον κτισθῆ ἡ πόλις Princeton ἐφαίνοντο ἐπὶ τῆς τοποθεσίας αὐτῆς ἄνθρωποι ἐνδεδυμένοι διὰ δερμάτων. Ἄλλ' ἡ ἀπόπειρα ἐπέτυχε καὶ ταχέως ἐφάνησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς πόλεως ἄνδρες μετὰ κυανῶν ὠραίων ἐνδυμάτων καὶ γυναῖκες μετὰ κομφῶν χρωματιστῶν ὑφασμάτων καὶ πῖλων ἐκ ψιάθου.

Ἄπαξ ἀρξάμενου τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς πόλεως, ἡ καλλιέργεια ἀναπτύσσεται ταχέως καὶ διαποικίλλεται ἐν τοῖς περιχώροις. Τὰ προϊόντα τῆς γῆς πολλαπλασιάζονται ἐν ἀφθονίᾳ. Ὑδρομυλοὶ ἢ, ὅπου λείπουσιν αἱ πτώσεις τοῦ ὕδατος, ἀτμόμυλοι σχηματίζονται κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ πλησιεστέρου πλευστοῦ ποταμοῦ. Ἐν γένει δὲ τὸ πλεόνασμα τῶν προϊόντων πέμπεται πρὸς τὰ ἔκτος διὰ τοῦ Μισισσιππῆ, ὅστις ἀφ' ἑτέρου εἰσάγει ἐν τοῖς μεσογείοις τὰς πρὸς ἀνταλλαγὴν διδομένας ὑπὸ τῶν ἀποτέρων χωρῶν πραγματείας.»